

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

On İkinci İctima

21 . 3 . 1338 Salı

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Zaptı sabık hulâsası	306:307	4. — Tezkereler	307:308
2. — Azayî kiram muamelâtı	307	1. — Azerbaycanlı Ali Paşazade Nuri'nin, tekriri muhakemesi için Meclisçe karar verilmesine dair Kayseri İstiklâl Mahkemesi Riyasetinden mevrut telgraf	307
1. — İrşat Encümenine reis, mazbata muharriri ve kâtip intihabedildiğine dair encümen riyaseti tezkeresi	307	5. — Mazbatalar	329
2. — Tetkiki Hesabat Heyetine ve Dahiliye Encümenine ikinci şubece yapılan intihap	308	1. — Ukrayna'ya gidecek olan heyet masarifi için Hariciye Vekâleti bütçesine zam icrasına dair kanun lâiyhası ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası	329
3. — Tetkik Heyetinden Kastamonu Mebusu Besim Beyin istifası ve Feyzi Efendi (Malatya) nın mezkûr heyete intihabı	308	6. — Müzakere edilen maddeler	308
3. — Lâyhalar	307	1. — İdarei kura ve nevahi kanun lâiyhası ve Dahiliye Encümeni mazbatası	308:
1. — Ukrayna'ya gidecek olan heyet masarifi için Hariciye Vekâleti bütçesine zam icrasına dair kanun lâiyhası	307,329		314,315:329

BİRİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; saati : 2

REİS — Birinci Reisvekili Hasan Fehmi Beyefendi

KÂTİP : Mahmud Said Bey (Muş)

REİS — Celseyi küşadediyorum.

1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI

On Birinci İçtima

Birinci Celse

Reisisani Rauf Beyefendinin tahtı Riyasetlerinde bilinikât zaptı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olundu. Ziya Hürşid Beyin, talebine binaen Adliye Vekâletinden olan istizah takriri Perşembe ruznamesine ithal edildi. Heyeti Vekileden mevrut levayihî kanuniyeden matbuata ait telgraf ücretine dair lâyhâî kanuniyeye, Erzincan Mebusu Emin ve Ertuğrul Mebusu Mustafa Kemal beylerin bu bap-taki teklifleriyle tevhid edilmek üzere Kavanin ve Muvazenei Maliye encümenlerine, Posta ve Telgraf Müdiriyeti Umumiyesinde bâzı teşkilât icrasına dair lâyhâî kanuniye Posta ve Telgraf Encümenine, istiklâl mahkemelerinden sâdır olacak idam kararlarının Meclisten tasdikine ve her kazada bir şûrayı evkaf teşkil olunmasına dair Konya Mebusu Ömer Vehbi Efendinin, teklifleri Lâyiha Encümenine havale olundu. Artvin Belediye Riyasetinden mevrut temennî muvaffakiyet telgrafına cevap yazılması tensib edildi. Kângırı Mebusu Hacı Tevfik Efendinin Paris'te vaz'ı esasî icra kılınan camii şerif dolayısıyla Fransa Meclisi Mebusaniyle Paris Belediye Riyasetine teşekkür telgrafı yazılmasına dair takrirî müttefikan kabul olundu. Bitlis Mebusu Vehbi Beyin, ahvali hariciye hakkında malûmat itası lüzumuna dair takrirî sual mahiyetinde telâkki edilerek Hariciye vekâletine tebliğ edildi. Kütahya Mebusu Cemil Beyin, encümenlerde bulunan (12) teklifinin ruznameye alınmasına dair takrirî kabul edilmedi.

Saruhan Mebusu Reşad Beyle, rüfekasının

âzayı kiramın muhassasatına dair olan kararın celsei âleniyede tâyini esamiyle reye vaz'ı hakkındaki takrirleri bâdelmüzakere redd edildi. Hiyaneti vataniye mücrimininden bir kısmının affı hakkındaki Kanunun tefsiri lüzumuna dair Müdafaai Milliye Vekâleti tezkereci kıraat olunup encümenin bu husustaki mazbatasıyla tevhidten müzakere edilmek üzere müstaceliyet kararıyla Adliye Encümenine, Kütahya Mebusu Cemil Beyin, meskûkâtı mağşuşeye mûtaallik sual takrirî Maliye Vekâletine havale edildi. Maraş Mebusu Tahsin Beyin, Maraş Mutasarrıfı Refet Beye dair Dahiliye Vekâletinden olan istizah takrirî kabul olunarak cevabının Dahiliye Vekili Fethi Beyin, vüruduna kadar tehiri kabul edildi. Erzurum Mebusu Salih Efendinin, gazetelerle neşredilen bir ilâna mûtaallik Maliye ve Dahiliye vekâletlerinden olan istizah takrirî kabul edilmedi.

Bilâhara ruznameye geçilerek Murakabe Heyeti için reyî izafiyle olmak üzere intihap icra edilip âra tasnif edilinceye kadar celse tadîi olundu.

İkinci Celse

İkinci Reisvekili Musa Kâzım Efendi Hazretlerinin tahtı Riyasetlerinde bilinikât vesaiti nakliye mükellefiyeti hakkındaki lâyhâî kanuniyenin ikinci maddesi müzakere edilerek madde hakkındaki müzakere kâfi görüldükten sonra tadîl takrirleri kıraat edilip nazarı dikkate alınan takrirlerle madde encümenine iade olundu. Murakabe Heyeti için yapılan intihapta Çorum Mebusu Ferid, Karesi Mebusu Abdülğafur, Çorum Mebusu İsmet, Lâzistan Mebusu Necati, Karahisarî Sahib Mebusu Ali, Gene Mebusu Celâl, Kozan Mebusu Fikret, Karahisarî Sahib Mebusu Hulûsi beylerin ekseriyet kazanmış oldukları tebliğ edildi. Dördüncü Şubeden Tetkiki Hesabat

Encümenine, Erzurum Mebusu Hüseyin Avni Beyin intihabedilmiş olduğu bildirilerek teneffüs için ceuse tatil olundu.

(Üçüncü Celse hafidir.)

Reisvekili	Kâtip	Kâtip
Hasan Fehmi	Muş	Van
	Mahmud Said	Hakkı

REİS — Zaptı sabık hakkında bir mütalâa var mı?

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Matbuat hakkında benim takririm yoktur, o tashih edilsin.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Salih Efendinin istizah takriri red değil, çünkü malûmuâliniz her zaman istizah yapılabilir. Bütçe müzakeresinde nevzuubahsedilmek üzere şimdilik tchiri kabul edildi. Zabıt o suretle tashih edilsin.

REİS — Evet, başka mütalâa var mı efendim.

EMİN B. (Erzincan) — Teklif Mustafa Kemal Beyin değil; Ertuğrul Mebusu Hamdi Beyindir. Kanunda Ağnam Rüsümünün tayyî karargir olmuştu. Zaptın bu suretle tashihi lâzımgelir.

REİS — Zaptı sabık tashihan kabul edenler lütfen el kaldırsın. Zaptı sabık tashihan kabul edilmiştir.

2 — AZAYİ KIRAM MUAMELÂTI

1. — *İrşat Encümenine reis, mazbata muharriri ve kâtip intihabedildiğine dair encümen ri-yaseti tezkeresi*

REİS — İrşat Encümeni Riyasetine Abdülhalim Çelebi Efendi, mazbata muharrirliğine İsmet Bey Çorum, kâtipliğine Mentеше Mebusu Sadeddin Beyin intihabedildikleri encümeden bildiriliyor.

3. — LÂYİHALAR

1. — *Ukrayna'ya gidecek olan heyet masarifi için Hariciye Vekâleti bütçesine zamaim icrasına dair kanun lâyihası*

REİS — Vazifei mahsusa ile Ukrayna'ya gidecek heyet vesaiti seferiye ve zaruriyesi hakkında Heyeti Vekileden gönderilmiş bir tahsisat lâyihası vardır. Müstaceliyetle müzakeresini tek-

lif ediyorlar. Tensip buyurursanız Muvazenei Maliye Encümenine havale edelim. (Müstaceliyetle sedaları) Zaten Tahsisat Kanunu olduğu için bir defa müzakere edilir. Encümeden rica ederiz ki, bir an evvel yetiştirsinler. (Müstaceliyetle sedaları) Efendim, tahsisat kanunlarında müstaceliyet bir mâna ifade etmez. Zaten bir müzakere ile intacedilir. Binaenaleyh bunun süratle müzakeresi lâzımdır.

4. — TEZKERELER

1. — *Azerbaycanlı Ali Paşazade Nuri'nin tekriri muhakemesi için Meclisçe karar verilmesine dair Kayseri İstiklâl Mahkemesi Riyasetinden mevрут telgraf.*

REİS — Kayseri İstiklâl Mahkemesinin bir telgrafı var. Casusluk cürmünden dolayı muhakemeleri iera edilerek beraetine karar verilmiş ehasın, ahiren elde edilen vesaikle casus oldukları anlaşılıyormuş. Tekrar muhakemeleri için Meclisi Âlinizin mezuniyetini istiyorlar. Tensip buyurursanız Adliye Encümeninin bir mütalâasını alalım; ondan sonra... (Okunsun sedaları) Efendim, o halde telgrafı okuyalım.

T. B. M. M. Riyaseti Celilesine

İngilizlere casusluk cürmiyle maznununaleyh ve mevkuf Azerbaycanlı Ali Paşazade Nuri, Ankara İstiklâl Mahkemesine sevk olunurken Kırşehir'e muvasalatı sıralarında, ahvali malûme dolayısıyla Kayseri'ye sevk edilen mevkufini saire gibi merkumun da Kayseri'ye iade edilip edilmeyeceği hakkında Kırşehir Mutasarrıflığının Ankara İstiklâl Mahkemesinden vukubulan istizana cevaben Kayseri'ye gönderilmesi bildirilmiş, merkum Nuri diğer mevkufinle birlikte mahkememize devredilmişti. Vicahen iera kılınan muhakemesi neticesinde, mevcut evraka nazaran casusluğunu müsbit bir gûna delil ve emare görülmeyen cihetle beraetine karar verilmişti. Mer-kumla beraber mahkememize devrolunan salifül-arz evrakta başkaca evrakı tahkikiyei esasiye Şark Cephesinden postayla Müdafaai Milliye Vekâletine gönderilmiş ve oradan da Ankara İstiklâl Mahkemesi vesatatiyle mahkememize gelmiştir. Ahiren gelen işbu evrak, tahkikatı esasiyeyi ve merkumun casusluğunu gösterir delâili havi ise de merkum mahkememizce beraet etmiş ve beraeti zimmet asıl bulunmuş olduğuna göre

tekrar mahkemesi ancak Büyük Millet Meclisinin kararına vabeste görüldüğünden keyfiyetin Meclisçe bittezekkür merhum hakkında olunacak muamelenin işarı heyet kararıyle mâruzdur.

İstiklâl Mahkemesi Heyeti namına
Mazhar Müfid

REİS — Efendim, şimdi Meclisi Âlide müzakere etmek lâzım, ruznameye alalım. (Hayır, hayır sedaları)

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Bir kere bu telgraf merduttur. Onu arz edeceğim. Efendiler; Türkiye Büyük Millet Meclisinin Mazhar Müfid Bey namında istiklâl mahkemelerinde bir hâkimi yoktur. (Gürültüler) Müsaade buyurun, Başkumandanlığa biz böyle bir salâhiyet vermemişizdir. Bunların harekâtı muvafık değildir. Efendiler; burada bunun mevzuabahsolması da hi caiz değildir; zaittir.

REİS — Efendim; bu telgrafın Adliye Encümenine (Hayır, hayır, ret sedaları) müsaade buyurun, reye koyacağım.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim, evvelâ benim teklifimi reye koyunuz.

REİS — Efendim, Adliye Encümenine havalesini kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. (Ret, ret sedaları) Ekseriyete iktiran etmedi. O halde ruznameye ithalen müzakeresi ciheti kalıyor. Ruznameye alınarak müzakere edilmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmedi.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — İstiklâl mahkemeleri, bir kanunla olmuştur. O kanun lâğvedilmedikçe böyle bir şey olamaz.

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Reis Bey bu adam mevkuf mudur? Mevkufsa derhal tahliyesi icabeder.

RAGİB B. (Kütahya) — Reis Bey; delâili cede zuhur ettiğine dair işaret vardır. Yani bu bir cürüm değil midir? Serbest gezecek mi?

REİS — Efendim böyle bir mevzu yoktur.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Reis Bey hilâfı kanun...

REİS — Efendim müsaade buyurun, böyle bir mevzu yoktur ki, müzakere edelim.

2. — *Tetkiki Hesabat Heyetine ve Dahiliye Encümenine İkinci Şubece yapılan intihap*

REİS — Efendim, Tetkiki Muhasebat Encümenine Yusuf Ziya Bey (Bitlis) in, Dahiliye En-

cümenine Tahsin Bey (İzmir) in intihabedildiği şube riyasetinden bildiriliyor.

3. — *Tetkik Heyetinden Kastamonu Mebusu Besim Beyin istifası ve Feyzi Efendi (Malatya) nin mezkûr heyete intihabı*

REİS — Kastamonu Mebusu Besim Bey Şûrayı Tetkik Heyeti Âzalığından istifasını bildiriyorlar. Evvelâ icra edilen intihapta Zülfü Bey (Diyarbakir) in intihabı lâzımgelıyor. Reyinize arz edeceğim. Fakat hatırımda kaldığına göre Zülfü Bey de mezuniyet istihsal etmiş; gideceklerine göre Behcet Bey (Kângırı) . . .

BİR MEBUS BEY — Behcet Bey Tetkik Encümenindedir. Binaenaleyh onun devamı doğru değildir.

REİS — O halde Süleyman Sırrı Bey (Yozgad) . . .

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Reis Bey ben deniz Tetkik Encümeninde bulunuyorum. Vazifem daha çöktür. Bendenizi affediniz.

REİS — Süreyya Bey (Saruhan); o da gidiyor... Feyzi Efendi (Malatya) Tetkik Encümeninde var mısınız?

FEYZİ Ef. (Malatya) — Hayır efendim.

REİS — Efendim Feyzi Efendi (Malatya) nın Tetkik Heyetine âzalığını kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

6. — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1. — *İdarei kura ve nevahi kanunı lâyhası ve Dahiliye Encümeni mazbatası*

REİS — Ruznamei müzakereata geçiyoruz : Evvelce tensip buyurduğunuz veçhile Nevahi Kanununun müzakeresine başlıyoruz. Efendim müzakeremiz 52 nei maddenin 15 nei fıkrasıdır.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim 31 nei madde hakkında Kars Mebusları arkadaşlarımız, bir tadil teklifi vermiş ve encümene gitmişti. Oradan başlanırsa daha iyi olur.

Fıkra 15. Çarşı ve pazarı olan kurayı cesimede Belediye Kanuniyle şehirlere mevdu vazaffin icabı hale göre ifası.

REİS — 15 nei fıkra hakkında söz isteyen var mı? Tadilname de yok. 15 nei fıkra hakkında birinci müzakeresini kâfi görenler lütfen ellerini kaldırsın.

Fıkra 16. Nahiye vazaffini ifa için icabeden memurinin istihdamı.

REİS — On altıncı fıkra hakkında söz istiyen var mı? Tadilname de yok. On yedinci fıkraya geçilmesini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Fıkra 17. Devletçe kavanin ile nahiye vazai fi meyanına ithal edilecek hususatı sairinin temin ve icrası.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Efendim nahiyelerin vazai fi ve salâhiyeti idariyesini tâyin ve tadad eden ve en mühimi olan 52 nei maddenin bütün fıkaratını tetkik ve kabul ettik. Fakat bu fıkralarda acaba köylü halkın, Teşkilâtı Esasiye Kanunumuzla kabul ettiğiniz, mukadderatını bizzat ve bilfiil idare etmesi esasına müstenit ne gibi bir salâhiyeti idariye verdik. Ben bunu göremedim. veyahut anlıyamadım. Vazaif ve salâhiyeti idariyesini tâyin eden bu 52 nei maddenin birinci fıkrası nahiyede bir Hükümet dairesinin, ikinci fıkrası; mekteplerinin inşasından bâhistir. Bu kanun kabul ve mevkii tatbika vaz'edilince lâzımgelen tesisat ve teşkilât pek tabii ve zaruri olduğuna göre bunun vazai fi nahiye meyanında tadadına bile hacet yoktur. Diğer fıkarda ise hemen ahalinin mukadderatını bizzat ve bilfiil idare etmesi esasına istinaden hiçbir hak gösterilmiş değildir. Bunların cümlesi öteden beri malûm olan ve halkın rahat ve refahına taallûk etmiyen veyahut pek az taallûk eden mesaildir. Teşkilâtı Esasiye Kanunıyla halk idaresine mevdu olmak lâzımgelen idari, iktisadi hiçbir vazife ve salâhiyet verilmemiş ve köylünün hukuk ve muamelâtını teshil edecek esaslı ve ruhlu noktalardan hiçbiri kendisine gösterilmemiştir. Yani bu vazai fi ve vaziyetle, nahiyeler eski idareden asla farklı bir şekilde değildir. Köylülerin idari ve iktisadi mesailde yine tamamen merkeze merbutiyetini sıkı bir surette bırakmaktadır.

Efendiler köylünün, bu maddede tadad edilen fıkara ile, umur ve muamelâtını teshil ve mukadderatına vaziyedi temin edilmesinin imkân ve ihtimali yoktur. Köylü sıhhati umumiyenin muhafazasından bilmem çarşı, pazarda muhilli sıhhat mekûlât satılmasından, sokakların kaldırılma tefriş edilmesinden, nahiye emvalinin muhafazasından ve saire ve saire... Bunlardan hiçbir menfaat ve suhulet ümitmez. Bu mesaili kendileri için bir faide telâkki ve kabul etmekle beraber kendi umur ve mu-

amelâtında rahat ve suhulete mazhar olmak ve işini ayağında bilâmezahim görmek ister. Halbuki bu hakkı gösterir ruhlu bir fıkra yoktur.

Efendim, malûmu âlileri olduğu üzere, bir arazinin ferağ ve takriri resmîsi, muamelesi, arazinin bulunduğu karye muhtar ve heyeti ihtiyariyesinden alınacak ilmühaber üzerine yapılır. Arazinin hududnu, âharın hukuk ve hududuna tecavüz edilip edilmediği, mâniî ferağ ilişigini kezalik köylü görür. Binaenaleyh bu vazife ve salâhiyetin nahiye idaresine verilmesi lâzımdır. Çünkü bu suretledir ki; halk Hükümet kapılarında sürünmekten, haftalarca iş ve gücünden kalmaktan vâreste kalabilir. Nahiyelere bu muamele icra olunduğu muntazam kuyut ve defatir bulundurulduğu zaman köylünün mühim dertlerinden birisinin çarei tedavisi bulunmuş olur. Eğer ki bu vazai fi nahiyelere verilmezse, nahiye teşkilinden köylünün ümidettiği menfaat ne olabilir?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Bu heyeti umumiyesi hakkında mütalâadır.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Fıkara ilâvesi hususuna geliyorum, rica ederim. Böyle ferağ ve intikal muamelâtı icra eden nahiyelerimiz vardır. Ezcümle dairei intihabiyem dâhilinde Akçeşehir, Alaph, Amasra nahiyeleri gibi. Bu nahiyelerin şimdiki teşekkül edeceklerden fazla bir hukuku, rüçhan ve müstesniyatı yoktur ve olmaz. Binaenaleyh bu müsaadenin şimdiki nahiyelerden diriğ edilmesi müsavatsızlık olur.

İkincisi : Her hangi derecede olursa olsun..

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Bunun maddeye taallûku yoktur ki.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — taallûku var beyim. Sonradan arz edeceğim, rica ederim dinleyiniz.

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Buyurdunuz şeylerin bir kısmı Heyeti Umumiyede arz edilmişti. Sonra bu maddenin haricinde bir takım mütalâa dermeyan ediyorsunuz.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Hükümetin temel taşı demek olan nüfus sicilâtı dahi tesis edilmeli ve mevcut bulunmalıdır. Bunların vukuatı muntazam yürütüldüğü zaman, Hükümeti merkeziye muamelâtını çok teshil etmiş olur. Bir nahiye idaresi toplu ve muntazam olacağına ve miktarı nüfus benim tahminime göre (3 000) i tecavüz etmiyeceğine göre ve icra edeceği bütün muamelâtı bitemamiha gözüyle göreceğine

göre, daha ziyade vüsuk ve itimadı haiz bulunur. Ne hacet? Şimdiki halde merkezi kazada oturan tapu ve nüfus memurlarının yaptıkları defatır üzerine tesbit ettikleri muamelâtı kaydiye ve feragiye'nin esasları nedir? Köy ilmühaberleri, şahadetnameleri değil mi? Demek ki, bunun merkezde de olsa esasını vaz'eden yine köylüdür. Şu halde bunları mutlaka merkezde yaptırmak, nahiye teşkilinden maksudolan gaye asliyi fevt etmiş olur. Binaenaleyh 10 - 12 saat mesafedeki bir köyden gelip vukuat yürütmekte ve taktirî ferâğ istima etmekteki müziğ ve müşkül muamelât sebebiyle, nüfusa mütaallik muamelât hakikaten çok uzak bir halde cereyan[^]ettiği gibi, arazi alım ve satımı da müşkülât dolayısıyla gayriresmî senedatı âdiyeyle yapılmakta ve kezalik bu müşkülâtтан dolayı intikalât dahi yapılamıyarak kuyudatı tasarrufiye müşevveş ve müzebzeş bir şekilde bulunmaktadır ki, vazaifi mezkûrenin nahiyeler idaresine terkinî zarurî kılmaktadır.

LÜTFİ B. (Malatya) — Bu maddeye taallûku yok...

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Bu maddeye ilâve edilecek fıkara da dairdir.

Üçüncüsü : Arazi ve emlâk ile biliştira tasarruf olunan emvali gayrimenkulenin birrıza taksimî salâhiyeti dahi nahiye idarelerine verilmelidir. Çünkü bu taksimî kanununin dördüncü maddesinde birrıza kısmında doğrudan doğruya şürekâ, taksimî icra veya Defteri Hakani memuruna müracaat edebilecekleri gösterilmesine göre, birinci şekildeki taksim, rıza üzerine yapılacak ilmühaberle keyfiyeti nahiye heyeti huzurunda, taktir ve tasdik ettirdikten sonra evrakı mütaallikasını tapusu verilmek üzere merkeze göndermek temini maksada ve köylü-yü birçok masarıftan kurtarmaya bâis olur ki, menfaati pek aşikârdır. Binaenaleyh bendenizin ifadem budur. Bendeniz istiyorum ki; on dokuzuncu fıkradan sonra 20, 21, 22. fıkra olmak üzere bunların tesbit edilmesini, yani bunların buraya ilâve edilmesini talebediyorum.

REİS — Demek birkaç fıkra ilâvesini teklif ediyorsunuz?

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Evet efendim.

REİS — O halde taktirinizi veriniz. Buradan okunur. Rica ederim oradan okumayınız.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Şimdi köylüye bu vazâiften hiçbir şey verilmiş değildir. Kaldırma-

rın tefrişinden, sokakların nezafetinden köylü hiçbir şey anlamaz. Yine «Eski tas, eski hamam...» nüfus vukuatının yürütülmesi nahiyede yapılmalı ve ferâğ taktirinin istima nahiyede yapıldıktan sonra merkezde icra edilmesi... Talebim bundan ibarettir.

ŞÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim arkadaşımın mütalâası doğrudur. Yalnız beyan ettikleri şeyin bâzı fasılları vardır ki, meselâ, nahiyenin salâhiyeti kazaiye ve idariyesi faslı vardır.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Burada salâhiyeti kazaiyeden hiçbir şey bahsetmiyor.

ŞÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Bu fasıl nahiyenin vazaifidir. Halbuki bunun faslı vardır. Oraya ilâve edilmesi lâzımdır.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Şûralar faslına ilâve edilmek lâzımgelmez. Şûralar muvakkattir. Asıl yeri burasıdır.

ŞÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Yeri burası değildir. Yeri geldiği zaman bunu teklif edersiniz; biz de kabul ederiz.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Asıl yeri burasıdır, efendim. Çünkü, şûralar muvakkattir. Muvakkat bir zaman için inikadedir. Bilâhara dağılır. Daimî vazifeyi görecektir nahiye idare heyetidir.

ABDÜLHAK TEVFİK B. (Dersim) — Reis Bey bir şey arz edeceğim. (Kürsüye, sadaları) Efendim, bendeniz öyle zannediyorum ki, bu kanunun kendi gibi, müzakeresi de şimdilik nâbe-mevsimdir. Çünkü, malûmu âliniz, Heyeti Celiledeki ekseriyetin halihazırda akalliyete inkılâbı da bunu ispat ediyor. Daha geride birtakım mühim malî ve iktisadî kanunların müzakere edilmesi lâzımgelirken (Gürültüler) bunun müzakeresi münasip değildir. Binaenaleyh, söyleyeceğim bundan ibarettir.

REİS — Efendim, bu mütalâatınız ruznameye aittir. Binaenaleyh, maddeye dair bir mütalâanız var mıdır?

ŞÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim, kanun elli üçüncü maddeye kadar müzakere edilmişken arkadaşımızın böyle mütalâada bulunması katiyen vârit değildir.

REİS — Efendim, on yedince fıkra hakkında başka söz alan yoktur. Tadilname de yoktur.

Bolu Mebusu Şükrü Beyin, tadilnamesi on yedinci fıkradan sonra ilâve edilmek üzere verilmiştir.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Evet efendim.

REİS — Evvelemirde on yedinci fıkrayı reyinize arz ediyorum. On yedinci fıkranın müzakeresini kâfi görenler lütfen el kaldırsın, kâfi görülmüştür.

Fıkra 18. — Her köy hususi kuru ve baltalıklarını açmıyarak hüsnümühafaza eyliyecektir. Korusu ve baltalığı olmıyan köyler ihtiyaçları nispetinde bunları vücuda getirmeye mecburdur.

Riyaseti Celileye

İdarei Nevahî Kanununun elli ikinci maddesine fıkaraî âtiyenin ilâvesini arz ve teklif eylerim :

Fıkra : Nahiye hududu dâhilindeki emlak ve arazinin beyi ve şira ve ferağında yalnız taktir ferağını istima ve intikalâtı icra ile muamelâtı kuyudiyesi ifa ve senedatı resmîyesi ita edilmek üzere evraki mütaallikasının Merkez Tapu İdaresine tevdi.

Fıkra : Nahiye dâhilindeki köylerin nüfus defatirini tanzimle her on beş günde bir tevellüt, vefiyat, talâk, münakehat ve nakil ve muamelâtına mütaallik cetvelin vesaiği rapten ve musaddakan mensubolduğu kaza merkezine irsal ve bunun üzerine merkezde tescil ifa edilerek nüfus tezakirinin istihsalı.

Fıkra : Nahiye dâhilinde bilistarak tasarruf olunan emvali gayrimenkulenin taksim ve ifrazı ve gayrikabili kısmet olanlarının izalei şüyuu zımında kanunu mahsusla mahakimi sulhiyeye verilen salâhiyeti kazaiyeden kısmeti rızaya taallük eden mezkûr kanunun dördüncü maddesinde muharrer yalnız taktir ve tasdik muamelâtı idariyesi vazifesinin nahiye meclislerinde ifasiyle evraki müsbite ve mütaallıklarının senedatı verilmek üzere Merkez tapu idarelerine itası.

Fıkra : neî fıkralarda gösterilen vazaif ve muamelâtı ifaya esas olan nahiyyeye merbut köylerin emlak ve arazilerine mütaallik tahriri emlak ve tapu defatiri ile nüfus sicillâtının musaddak suretlerinin merkezi nihayeye tevdi.

Fıkra : Hayvan hırsızlığı ile melûf eşhasın tedibi için Hayvan sirkatinin men'i hakkındaki kanunlarda Hükümete mevdu salâhiyeti idariyenin nahiyelerce tatbiki.

Fıkra : Nahiyyeye merbut her köyde mera yapılan yerlerle baltalık, mesire, meydan, kabristan mahâllerinin tâyini hududiyile beraber

bilmesaha miktarlarının tesbit ve tescil edilmesi ve kezalik köylerin nikatı sabiteyle hududu erbaasının bittahdit işbu hudutların mün-teha noktalarına alâmeti tahdidolarak vilâyet şûralarınca kabul edilecek tarz ve ebatta ve refte refte sütunlar inşası. 21 Mart 1338

Bolu Mebusu
Şükrü

REİS — Efendim Şükrü Beyin taktiri bu maddeye birkaç fıkra ilâvesi hakkında verilmiş bir taktirdir. Bu taktiri nazarı dikkate alırsanız encümeneye göndeririz. Encümen tetkik eder. On sekizinci fıkra hakkında başka söz istiyen varmı? (İfayr sesleri)

Efendim; bir taktir var. Kars Mebusu Fahreddin Beyin.

Riyaseti Celileye

Elli ikinci maddenin on sekizinci fıkrasının zirde yazıldığı veçhile tadilini teklif eylerim.

Her köy, muhitinde bulunan ormanları sureti katiyede muhafaza edecektir. Her karye halkı ve muhitinde orman bulunmıyan karye ahalişi her sene hane başı yüz ağaçtan noksan olmamak üzere ağaç dikecektir. Ağaç yetiştirmek sayesinde karyeler şeref bulacağından ağaç dikmek usulü mecburidir.

21 . 3 . 1338
Kars Mebusu
Fahreddin

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim; arkadaşımızın teklifi şu fıkranın başka bir şekilde tesbiti demektir. Zaten bu fıkra maddenin beyanı demektir. Binaenaleyh teklif bu fıkrayı câmidir.

FAHREDDİN B. (Kars) — Efendim; Baltalık Kanunu hakkında zaten bizim bir teklifi kanunimiz vardı. Encümen onu nazarı dikkate almıştır.

REİS — Efendim; on sekizinci fıkranın tadili mahiyetinde olan Fahri Beyin taktirini nazarı dikkatinize arz ediyorum. Taktiri kabul edenler lütfen el kaldırsın. (Kabul sadaları) Ekseriyetle nazarı dikkate alındı. Encümeneye veriyoruz. Elli ikinci madde hitam bulmuştur. Birkaç fıkrası noksandır. Onu da encümeden geldikten sonra kabul ederiz.

Madde 53. — Madde mutekaddimedeki hususun sureti tatbikiyesi tanzim olunacak nizamnameler ile tavzih olunacaktır.

REİS — Efendim 53 ncu madde hakkında mütalâa var mı?

HALİL İBRAHİM B. (Antalya) — Efendim hatırımda kaldığına göre bu nizamname meselesi bu kanunun iptidai müzakeresinde epeyce mevzuubahsoldu. Bu kanunu çıkardıktan sonra bir de nizamname tanzim edilecektir. Yeni bu kanunun heyeti umumiyesi itibarıyla tatbiki, nizamnamenin tanzimine talik edilecektir. Halbuki biz arzu ediyoruz ki, bunu bir an evvel çıkaralım ve tatbik edelim. Binaenaleyh bendeniz sözü uzatmamak için bu maddenin tayımlı teklif ediyorum.

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarı Sahib) — Meclis münakit iken Heyeti Vekile nizamname yapamaz.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim Hükümetin yapacağı şey ancak talimatname olur. Eğer talimatname nizamname olarak telâkki edilecekse encümen bunu kabul eder.

BEHCET B. (Kângırı) — Ahiren memur buyurduğunuz encümende; Heyeti Vekilenin vazife ve mesuliyetine dair tanzim etmiş olduğumuz kanun lâyihasında Heyeti Vekileye nizamname tertip etmesi salâhiyetini verdik. Bu suretle tesbit ettik. Ve hakikatte böyledir ve malûmu seniyezdir ki; nizamnameler kanunların sureti tatbikini izah eder. Fakat bu bâzı ahkâmı umumiyeyi tazammun ediyor. Meni veya ruhsat itası cihetlerini ihtiva edebilir. Binaenaleyh bu hak; icra ve teşri sıfatını haiz olan Meclisi Âlinizin salâhiyet ve vazifesi dâhilindedir. Başkasına teffiz olunacak mesâilden değildir. Binaenaleyh bu maddenin nizamname tanzimi meselesinin ihraciyle talimatı mahsusa tanzimi suretiyle denilirse, hem o tanzim edilecek nizamnameye muvafık bir madde tanzim edilmiş olur, hem de hakikat böyle olmak lâzımgelir.

HALİL İBRAHİM B. (Antalya) — Efendim bu kanunla tabii nahiyelerde şûra teşkil edilecek ve onlar idarei hususiyelerinde serbest bırakılacak. İhtiyaçları nispetinde, yani bu vazıfi nahije şûraları kendi ihtiyaçlarına göre ve ne suretle yapabileceklerini düşünecekler, taşınacaklar ve ona göre hattı hareketlerini tâyin edecekler. Bendenize nizamnameye de, talimatnameye de ihtiyaç yoktur. Çünkü bizim bu kanunu yapmaktan ve köylünün eline vermekten maksadımız, vazifelerini serbestçe ve suhuletle

yapabilsinler. Ben Hükümetin talimatname veya nizamname yapması suretiyle bunları vazıfinin neden takyidedildiğini anlamıyorum. Yani bir taraftan, sizi serbest bırakıyoruz, diğer taraftan siz vazifenizi bu suretle yapacaksınız diyoruz. Bu serbesti ile bu takyit arasında tenakuz vardır, binaenaleyh bunların büsbütün serbest bırakılmasını teminen bu nizamname kaydının ilgasını, yani bu maddenin tayımlı teklif ediyorum.

BEHCET B. (Kângırı) — Hükümeti Osmaniyenin kanun devrini nazarı dikkate alırsak üç kelime taayyün eder. Birisi kanun, birisi nizamname, birisi de talimatname. Bunlar yekdiğerinden ayrı mesâildir.

Vâzı kanun olanlar bu mesele üzerinden hayli it'abı zihnetmişler ve birçok esasat vaz'etmişlerdir. Kanun malûmuâlinizdir ki; Meclisi Âlinizin kaç seneden beri tanzim etmekte bulunduğu ve heyeti içtimaiye üzerinde meni veya ruhsat üzerine müretteb, mücazat ve mükâfat noktalarına mütaallik ahkâmı umumiyeyi ihtiva eden şeydir. Nizamname, Hâkimiyeti Milliye esasına müstenidolunarak Kuvayı Selâseye müteferrik hükümetlerde yani Heyeti Teşriiye, Kuvvei İcraiye, Kuvvei Adliye üzerine müesses hükümetlerde taayyün edecek ahvaldendir ki, bunda hâzi salâhiyet hükümrânı olan bir zatın da hukuku taallûk eder ve orada Şurayı Devlet namıyla bir Meclis de bulunup Meclisin münakit bulunmadığı zaman - Meclis münakidolsun, olmasın - o kanunun sureti tatbikine mütaallik bir proje, bir lâyiha tanzim ederler ki, onun adına Nizamname denir ve bâzı ahkâmı müessireyi de ihtiva ettiği için beynleri fark edilir. Ne gibi. Bir misal arz edeyim: Meselâ bir nüfus kanunu tanzim edilir ve onda denilir ki; her on senede bir defa nüfusu umumiye tahrir olunacaktır. Bu bir kanundur. Fakat o nüfusun yazılması emrini verecek nezaret için bir nizamname de lâzımgelir. Meselâ o da şu keyfiyeti ihtiva edebilir. Denilir ki: Memaliki Osmaniyenin her tarafında filân saatte kimse evinden çıkmamak şartıyla yahut buldukları mahalden çıkmamak şartıyla nüfus yazılacaktır ve bir günde ikmal edilecektir. Bunda görürsünüz ki; herkesin hukukuna taallûk eden bir kısım vardır. İşte Nizamnameye taallûk edecek ahkâm, böyle esasa müessir olmamakla beraber bâzı fer'i ahkâmı ihtiva eder. Talimat ise bu gibi ahkâmı havi değildir. Sırf memurlarına sureti tatbiki emretmek - ahaliye değil - memurlara.

Şunu şöyle yapınız, bunu böyle yapınız demek-ten ibaret olur ki, işte bu mevzuat şu suretle üçer. Binaenaleyh zatiâliniz eğer burasına dikkat buyurursanız buradaki talimat için endişeye mahal yoktur.

MUSTAFA TAKİ Ef. (Sivas) — Bendeniz de bu fıkrayı zait görüyorum. Çünkü; «Bilâhara tanzim olunan nizamname veyahut talimatname ile tâyin olunacaktır», deyince o nizamnamenin talimatnamenin vüruduna intizaren bu kanunun hiçbir maddesi tatbik olunmaz, intizar halinde kalır. Zaten talimat vermek için kanuna derecetmeye lüzum yoktur. Her dairenin mercei istediği talimatı verebilir. Kanunun münderecatını teavüz etmemek şartıyla talimat verebilir, talimat verebilmek için kanuna derecedilmeye lüzum yoktur. Hattâ mevakiin tehalübü ile o talimatlar tahalüf eder. Meselâ bâzı nahiyelerde bir türlü talimat verilir. Diğer bir nahiyede de başka bir talimat verilir. Mevkiin, zamanın, ahalinin hal ve istidadına göre o memurlara başka başka talimatlar verilebilir. Binaenaleyh bunun kanuna derecine lüzum yoktur. Ne vakit ki, icra olunur, icra olunduğu zaman onun mafevki icabeden talimatı yazar, verir. Talimat diye takyide lüzum yoktur. Onun için bu maddenin tayyını teklif ediyorum.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Talimat tanzimine lüzum yoktur.

REİS — 53 ncu maddenin müzakeresini kâfi görenler lütfen el kaldırsın. Müzakere kâfi görüldü... Şimdi, efendim iki takrir var. Doktor Suat Bey, nizamname kelimesinin tayyedilerek talimatname tâbirinin ikamesini teklif ediyor. (Ona da hacet yok, sesleri) Diğer, Ertuğrul Mebusu Necib Beyin, maddenin tayyını teklif ediyor. Tay teklifini kabul edenler lütfen el kaldırsın.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Encümen de tayyına taraftardır.

REİS — Efendim, encümen de tayyına taraftardır. Tay kabul edilmiştir. 54 ncu madde 53 oluyor. Maddeyi okuyoruz :

Madde 53. — Nahiyeye vazai fi meyaunda tadedolunan hususat için bedenen ifayı mükellefiyet etmiyenler mukarrer olan eyyamı mesailin adedine göre yevmiye ita eylemekle mükellef tutulur. Yevmiyenin miktarı nahiyeye şûrasınca takdir olunur. İşbu bedelât hangi husus için

istifa edilmiş ise munhasıran o hususa sarf olunur. Her mükellef kazma, kürek ve balta gibi alâtı birlikte getirir.

REİS — Söz istiyen var mı?

HALİL İBRAHİM B. (Antalya) — Efendim, bendeniz burada «Hangi husus için istifa olunmuş ise munhasıran o hususa sarf olunur» cümlesine itiraz etmek isterim. Nahiyeye şûraları varidatını istediği gibi sarf edebilir. Yani her hangi bir meselede mükellefiyeti bedeniye kâfi görülebilir. Bu işi bedeni ile ifa etmiyenlerin verdikleri parayı filân yer için olacak diye, mahalli sarfı mutlaka orası diye tutmaya hacet yoktur. Nahiyeye başka ihtiyacatı için sarf edebilsin. Binaenaleyh «Nahiyeye şûrasınca takdir olunur» ibaresinden sonraki buna ait fıkranın tayyını teklif ediyorum.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Mütalâaları doğrudur.

REİS — Encümenence mütalâa var mı?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim, mütalâaları doğrudur. Bedenen ifayı hizmet edemiyenlerden para alınmıyor. Maddede o para o hizmete binaen alındığı için para sırf ona hasredilmiştir. Bu cihetle tayyına encümen de iştirak eder...

REİS — O halde encümen de bu cihetle tayyına iştirak edince mevzu müzakere birinci fıkra olur. Bunun mürevvici olan arkadaşlar tekrar tadilname versinler.

NECATİ Ef. (Lâzistan) — Efendim, bedenen ifayı vazife edemiyenler bedelen ifayı vazife ederler. Maksat ne idi? O işi yaptırmak idi. Binaenaleyh vücudundan istifade edilemedi. Neresine müracaat edilecek? Parasına müracaat edilir. Paraya müracaat etmekten maksat o işi yaptırmaktır. Bedenen ifayı vazife edemiyor. Bedelen ifayı vazife ediyor. O para ancak oraya munhasır olmak lâzımdır. Eğer oraya munhasır olmazsa o iş yapılmamış olur. Binaenaleyh bunun ipkasını arzu ediyorum. (Doğru, sadaları)

RAGİB B. (Kütahya) — Bu bedelât hangi hususa munhasır ise o hususa sarfı gayet mâkul ve mantıkidir. Bunun aksi pek çok suiistimali mucibolur. Bizde bir işe başlanır da yarı yerde salıverilir, yarım bırakılır, paranın başka bir hususa sarf edilmesine salâhiyet verilirse artık o işi meselâ: Bir köprüyü o sırada yarım bırakırlar. Daha müstacel bir iş zuhur eder. Belki daha

lüzumsuzdur. Oraya sarf ederler. O iş yarım kalır. Binaenaleyh esasen mükellefiyeti bedeliye ve bedeniye o işin muktezasına göredir. Meselâ bir yol yapılacaktır. Orada (100) amelei mükellefe vardır. (100) amelei mükellefe o yolu dört günde yapacaktır. Binaenaleyh her amelei mükellefe için dört gün tâyin olunur. Beş gün tâyin olunmaz. Şimdi (100) amelei mükellefeden (50) si bedel verdi mi? O bedelin başka hususa sarf edildiğini tasavvur buyurunuz. İşte o yol yarım kalmıştır. Binaenaleyh bu şekil daha doğrudur. Maddenin aynen kabulü lâzımgelir.

REİS — Başka mütalâa var mı?

HALİL İBRAHİM B. (Antalya) — Efendim, bendenizin ifadatımın muhalifi olarak beyan fikir eden arkadaşlarımın mütalâaları şehirler hakkında vârit olabilir. Halbuki köylerde bazan küçük, küçük işler olur. Meselâ bent tutarlar, harman işleri olur. Köprü yaparlar, yahut küçük bir harman yeri yapmak gibi ufak işler olabilir ki, bunları, mükellefiyeti bedeniye ile ifa edebilirler. Halbuki bunu mükellefiyeti bedeniye ile ifa etmeyenler mükellefiyeti nakdiye ile yaparlar. Yani nahiyede para bulunmuş olur, sonra başka bir iş de çıkar. Binaenaleyh nahiyenin esasen uzun boylu varidatı bulunmadığına binaen bu kaydın kaldırılmasını rica ediyorum.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Mühim bir kanun müzakere ediyoruz. Saydım, (84) âza vardır. Bundan da yirmi dört kişi el kaldırıyor. Rica ederim, bu kanun böyle seksen dört kişi ile müzakere edilemez. Yoklama yapılır. Kistelyevm yapılır. Dün tahsisat meselesini alkışlarla kabul edip iddia ediyorlardı. Bugün onlara soruyorum, Meclisi terk ediyorlar ve müzakereye iştirak et-

miyorlar. Bu müzakereye yani hayatı milletle oynanan bir kanunun müzakeresine iştirak etmiyorlar. O arkadaşlara soruyorum, yoklama yapın, kistelyevm yapın.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim, kanunun heyeti umumiyesinin kabulü reye konulmuyor. Maddeler reye kanuyor. Bunun ikinci müzakeresi de vardır. Binaenaleyh bunu ekseriyet vesilesiyle tehir etmiyelim. Devam edelim.

ABDÜLHAK TEVFİK B. (Dersim) — Ekseriyet olmadıkça kanunun müzakeresine devam edilemez.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Her maddenin reye vaz'olunmasında Nizamname gayet sarihtir.

ABDÜLHAK TEVFİK B. (Dersim) — Ekseriyet tebeyyün etmedikçe bu kanun müzakere edilemez. Yoklama yapınız.

Dr. SUAD B. (Kastamonu) — Celse nısbı müzakere ile açılmıştır. Devam etsin efendim.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Açık söylüyorum. Nizamnamei Dahili sarihtir. Her hangi bir mesele reye vaz'olunacağında ekseriyet şarttır. (Doğru, doğru sadaları.) Yani nısbı müzakere şarttır.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Kanun sureti katiyede kabul edilmiyor. Müzakere ediyoruz. (Yoklama yapılışın sesleri.)

REİS — Efendim, tensip buyurursanız on dakika teneffüs edelim. Sonra celseyi yoklama ile açalım.

(Kapanma saati : 3)

İKİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; saati : 3,15

REİS — Birinci Reisvekili Hasan Fehmi Beyefendi

KÂTİP : Mahmud Said B. (Muş)

REİS — Efendim, celse küşadedildi.

Nevahi Kanununun 54 ncü maddesi ki, 53 ncu madde olarak okundu. Müzakeresinin ma-baadına devam ediyoruz. Bu madde hakkında 7 - 8 tane tadilname vardır. Maddenin heyeti umumiyesi hakkında müzakereyi kâfi görürseniz tadilnameleri okuyalım veya maddenin heyeti umumiyesi hakkında daha söz istiyen varsa söz vereyim. (Müzakere kâfi sesleri) 54 ncu madde üzerinde müzakereyi kâfi görenler ellerini kaldırsınlar. Müzakere kâfi görüldü. Tadilnameler okunacak :

Riyaseti Celileye

53 ncu maddenin berveği âti tadilini teklif eylerim. Nahiye vazai fi meyanında tadadolan hususat için bedenen ifayi mükellefiyet etmiyenler bedel şahsiye tâbidirler. Her mükellef kazma, kürek ve balta gibi alâti birlikte getirir.

Kozan Mebusu
Mustafa

Riyaseti Celileye

54 ncu maddenin (Mükellef tutulur) fıkrasından sonra, bunlardan erbabi yesar derececi servetlerine göre mukarrer eyyamı mesai mecmunun birden dört misline kadar muadilinin ifasiyle mükelleftir. Fıkrasının ilâ vesini teklif eylerim.

Bolu
Şükrü

Riyaseti Celileye

54 ncu maddeye (bedenen mâlûl olanlar malen dahi ifayi mükellefiyet edemiyecek hal de iseler işbu mükellefiyetten müstesnadır.) fıkrasının ilâveten dercini teklif ederim.

Kastamonu
Dr. Suat

Riyaseti Celileye

53 ncu maddenin 3 ncu fıkrasının, berveği zir tadilini teklif eylerim.

(İşbu bedelâttan mahallî istifasına badesarf mütebakisi hususatı saireye sarf olunur.)

Muş
Mahmud Said

REİS — Efendim, Konya Mebusu Rifat Efendi ile Kırşehir Mebusu Sadık Beyin, tadilnameleri de şimdi okunan Mahmud Said Beyin tadilnamesiyle aynı meladedir. Reyinize arz edeceğim. Encümenin bir mütalâası var mı?

MAZBATA MUHARRİRİ SÜLEYMAN SİR-
RI B. (Yozgad) — Encümen tadil istemiyor. Madde kâfidir.

REİS — Mahmud Said Beyin : (İşbu bedelâttan mahallî istifasına badesarf mütebakisi hususatı saireye sarf olunur) yolundaki tadilnamesini nazarı dikkate alanlar lütfen ellerini kaldırsınlar. Nazarı dikkate alınmadı.

Kırşehir Mebusu Sadık Beyle, Konya Mebusu Rifat Efendinin de takrirleri aynı mealde olduğu için bittabi onlar da nazarı dikkate alınmadı.

Mustafa Bey, takririnizi izah edecek misiniz?

Dr. MUSTAFA B. (Kozan) — Efendim, bu madde esas itibariyle, mükellefiyet yerine kaim olacak şekli tâyin ediyor. Mükellefiyeti bedeniye yerine iki şey ikame ediliyor. Birincisi, mükellefiyeti nakdiye, ikincisi de, doğrudan doğruya bedeli şahsidir. Biz eğer mükellefiyeti bedeniye yerine parayı ikame edecek olursak, paranın sureti tahsili ve sureti sarfı ve bahusus diğer tarik bedeli nakdîsinde olduğu gibi ikame edilen bedeli nakdi - yevmiye itibariyle - (yevmiye dört olmak) gözetilmekle beraber parası nazarı dikkate alınmıyor.

Meselâ bugün bir amelenin yevmiyesi elli kuruş iken bendeniz hiç zannetmiyorum ki, meca-

lisi umumiyeden birisi bu elli kuruşu nazarı itibara alarak ve belki bu ücret daha fazla seksen ile yüz yirmi arasında bir şeydir, bir had tâyin etsin. Binaenaleyh mükellefiyeti bedeniye yerine mükellefiyeti nakdiyeyi koyunca para miktarı az olacak ve bir şey toplanmıyacaktır. Sonra bu paranın sureti sarfının da mütâaddit şekilleri vardır. Onun için biz bedeli nakdi yerine bedeli şahsiyi ikame edecek olursak hem iş görülür ve hem de matlup daha mükemmel hâsıl olmuş olur.

MAZBATA MUHARRİRİ SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim, noktai nazarımızı izah etmeden evvel müsaadei âlinizle maddeyi okuyacağım:

«Madde — Nahiye vazai fi meyanında tadat olunan hususat için beden en ifai mükellefiyet etmiyenler mukarrer olan eyyamı mesainin adedine göre yevmiye ita eylemekle mükellef tutulur. Yevmiyenin miktarı nahiye şûrasınca takdir olunur. İşbu bedelât hangi husus için istifâ edilmiş ise munhasıran o hususa sarf olunur. Her mükellef kazma, kürek ve balta gibi alâti birlikte getirir.»

Malûmu âliniz yapılacak iş, hususi bir iş olur. Ve bunun bir karyede iki kişi ile ifa olunabileceği nazarı dikkate alınarak ve bu cihet hıyetçe takdir olunarak bunlardan yirmisi - elinin yirmisi - ziraatını ifa ve ikmal etmek için şûradan mezuniyet alır ve der ki: Tohum zamanı geçiyor. Biz ziraat yapacağız ve mükellefiyetimiz yerine para vereceğiz, derler ve zaten amelenin yevmiyesi şûraca takdir edildiği için şûra; bir günlük amele yevmiyesini bilerek alır. Mustafa Beyin mütalâası bu bapta vârit değildir.

REİS — Efendim, Kozan Mebusu Mustafa Beyin tadilnamesini nazarı dikkate alanlar lûtfen ellerini kaldırsınlar. Nazarı dikkate alınmadı.

Kastamonu Mebusu Dr. Suad Beyin tadilnamesi vardır. Suad Bey tadilnamenizi izah edecek misiniz?

Dr. SUAD B. (Kastamonu) — Efendim, nahiyelerin imarı vazai fine aidolan hususat şu madde ile mahalline terk edilmiş oluyor. Yani maddeten ve mânen mükellefiyete tâbi olarak halk tarafından kendi nahiyeleri imar edilir ve bu vazai f esasen nahiyeye, şûraya terk edilmiştir. Bu hususta kabul ettiğimiz bundan ibarettir, yalnız karyede mâlûl olanlar bulunur. Bu mâlûl

olanlar içinde maddeten ve mânen dahi mükellefiyeti ifa edemiyebilecekler bulunur. Bu gibilerin istisnaları lâzımdır. Bir insan mâlûl olursa o insan zorla hizmete sevk edilemez ve mâlûl olan insanların bu mükellefiyeten istisnaları doğru olur.

REİS — Efendim, encümen Suad Beyin tadilnamesine cevap verecek mi?

MAZBATA MUHARRİRİ SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Mâlûl insanların bu mükellefiyete iştirak etmemesi doğrudur.

REİS — Efendim, tadilnameyi bir daha okutuyoruz: (Suad Beyin tadilnamesi tekrar okundu.)

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Encümen de kabul eder.

REİS — Suad Beyin bu tadilnamesini encümen de kabul ediyor. Nazarı dikkate alanlar lûtfen ellerini kaldırsınlar. Nazarı dikkate alınmıştır. Encümene vereceğiz.

(Bolu Mebusu Şükrü Beyin tadilnamesi tekrar okundu)

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Bu teklif şûranın salâhiyetini tahdittir. Mademki bu salâhiyet şûraya verilmiştir, buna haet yoktur.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Bu maddede birden dört misline kadar bir salâhiyet verilmemiştir. Herkes siyyanen mükellef tutulmuştur. Bendeniz diyorum ki, mükellefiyet ve yapılacak vazai yalnız yol yapmaktan ibaret değildir. Bu vazai mütenevvidir. Meselâ : «Nahiye tarlalarıyla bahçe ve bostanlarının temini iskası için, icabeden ameliyatın alâkadar köylülerin derecei istifadelerine göre mükellefiyeti bedeniye suretiyle ifa ettirilmesi.. «Bu surete göre bir zengin in beher dönüm bostanı ve bir fukaranın bir evlik bostanı varsa; irva ve iska ameliyatında bunlar müsavi mi tutulacak? Beş dönüm bostanı olan bir zengin in fazla para vermesi lâzımdır. Binaenaleyh bu gibi erbabı yesarın birden dört misline kadar muadilini vermesi lâzımgelir... Benim kanaatim budur.

REİS — Efendim, Şükrü Bey takririni izah etti. Encümen de cevabını verdi. Şükrü Beyin tadilnamesini nazarı dikkate alanlar lûtfen ellerini kaldırsınlar. Nazarı dikkate alınmadı. 53 nü madde hakkında nazarı dikkate alınan Dr. Suad Beyin tadilnamesi -ki, encümen de nazarı dikkate alıyor. - veçhile 53 nü maddenin birinci müza-

keresini kâfi görenler ellerini kaldırırlar. Birinci müzakeresi kâfi görüldü. Efendim evvelece encümenine gönderilmiş bâzı maddelere ait encümeden gelmiş fikirat var. Dördüncü fasla geçmeden bunları görüşelim.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Bu tarz, müzakerattaki ahengi ihlâl edebilir. Bunun için böyle encümenine gitmiş olan maddelerin müzakeresi sonraya bırakılsın ve bunlar için ayrıca bir gün tahsis edilse daha iyi olur.

MAZBATA MUHARRİRİ SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Reis Bey bu gibi tadilatı sonraya, kanunun nihayetine bıraksak olmaz mı?

REİS — O halde efendim, dördüncü fasla geçiyoruz.

Dördüncü fasıl

Nahiye şûraları - Nahiye müdürleri

Madde 54. — Nahiye ve anasırı idaresi nahiye şûrası ile idare heyetinden ve müdürden mürekkeptir.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Efendim, bir kelime, encümeniden istirham ederim bu maddeden bir şey anlaşılıyor. Ya mürettip hatası var veyahut tahrir hatası... İzah etsinler, nahiye ve anasırı idariyesi ne demek? Yalnız «Nahiye anasırı idariyesi» doğru olabilir. «Vav» zaittir...

REİS — «Nahiye ve anasırı idariyesi» fıkra-sındaki «Vav» zaitmiş. Encümen namına bir şey söyleyecek misiniz?

MAZBATA MUHARRİRİ SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Sabık encümen bunu bu şekilde izhar etmişler. Biz henüz muttali oluyoruz. Arkadaşlarımızın tadilatı varsa bu hususta; maddeyi ıslah ederiz.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — «Nahiye ve anasırı idariyesi nahiye şûrası ile idare heyetinden ve müdürden mürekkeptir» deniyor, nahiye bunlardan mürekkep olamaz. Çünkü nahiye, tabii köylerden mürekkebolacaktır. Şu halde «vav» ı kaldırırsak; nahiye anasırı idariyesi dersek bunda da bir mâna göremiyorum. Binaenaleyh doğrudan doğruya «vav» ı hafzedelim. Nahiye anasırı idaresi şunlardan ibarettir, diyelim.

REİS — Efendim, başka mütalâa var mı?

MAZBATA MUHARRİRİ SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Aşağıdaki madde maksadı temin ediyor. Hemen, hemen bu madde zaittir, aşağıdaki madde nahiye heyetinden bahsediyor,

Binaenaleyh aşağıdaki maddede nahiye heyetinin kimlerden ibaret olduğunu görürüz.

REİS — Efendim madde hakkında rüfekanın teklifi nedir? Maddenin tayyını, tadili midir, nedir? Lütfen söyleyiniz.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Tadilat var mı?

LÜTFİ B. (Malatya) — Efendim madde büsbütün zaittir.

REİS — Hayır yok efendim. Elli dördüncü maddenin bilüzum olduğunu arz ediyorlar. Elli dördüncü madde hakkında birinci müzakereyi kâfi görüp elli beşinci maddeye geçilmesini kabul edenler ellerini kaldırırlar.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Efendim Mecliste ekseriyet yoktur. Bir teklifim vardır. Okunsun, tahriri teklifim var. Nizamnemei Dahili varsa ve tatbik olunuyorsa teklifim okunsun... Rica ederim. Ya Nizamname vardır, ya yoktur.

VEHBİ B. (Karesi) — Reis Bey elli dördüncü maddeden (vav) ı kaldırmak lâzımgeliyor. «Nahiye anasırı idariyesi» denmesi lâzımdır.

REİS — Efendim nahiye den sonra (ve) nin zaid olduğunu söylüyorlar. Venin tayyını kabul edenler ellerini kaldırırlar. Kabul edilmiştir.

55 nci maddeye geçilmesini kabul edenler ellerini kaldırırlar. Kabul edilmiştir.

Nebil Efendi, Mecliste ekseriyet olmadığından bahsile bir takrir veriyor. Halbuki Meclisi küşadederken ekseriyeti tadat ile tesbit ettik. Ondan sonra müzakereye başladık. Bu müzakeredir, kabulü katı değildir. Müstaceliyet kararı da yoktur. İsterseniz devam edelim. İsterseniz bırakalım. (Devam sesleri).

Müzakereye devamı kabul edenler lütfen ellerini kaldırırlar. Ekseriyeti azîme ile kabul edildi.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Hangi ekseriyeti azîme?... Ekseriyet yok ki ekseriyeti azîme olsun..

Madde 55. — Nahiye heyeti idaresi müdür ile muavinlerinden ve nahiye şûrasınca intihabolunacak iki âza ile kâtipten mürekkeptir.

REİS — Efendim söz istiyen var mı?

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Daima olduğu veçhile «olunacak» yerine olunan demek lâzımdır. Encümen tashih buyursun.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Mün-tahap kelimesi konmak lâzım.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Encümen izah etsin.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim, nahiye şûrasınca müntahap iki âza ile, diyerek tadilini teklif ediyoruz. Yani; «intihab olunacaktır.» yerine de; «müntahap» denilmelidir.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Süleyman Sırrı Bey, muavinler kimdir?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim, müdür muavinleri.. Müdür intihabedilrken muavin de intihabedilir, nahiyenin muhtarı muavin oluyor.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Kaç tane olacak?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Nahiye kaç ki? Muavini de..

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Birden fazla mıdır?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Tabii nahiye bir olacak değil ya.. (Muavininden) doğrudur.

LÜTFİ B. (Malatya) — Efendim, muavinin heyeti idareye ithali doğru değildir. Çünkü, muavin daima köylerde bulunacaktır. Heyeti idare teşekkül edeceği zaman muavin yoktur, diye işler teraküm ve toehhürde kalacaktır. Bunun için muavinin ithaline lüzum yoktur. O, nahiyeyi dolaşır..

REİS — Efendim, söz istiyen var mı? Başka mütalâa var mı? Tadilname de yoktur. Yalnız Lûtfi Bey; «muavin» kelimesinin maddeden tayyını teklif ediyor. Encümen de; «muavininden» şeklinde tashihini teklif ediyor. Evvelâ tayyı reyinize arz ediyorum. Lûtfi Beyin teklifi veçhile bu maddeden; (muavin) kelimesinin tayyını kabul edenler ellerini kaldırsın. Kabul edilmedi. Ekseriyet yok. O halde encümen tashih etmek istiyor, «muavininden» olacak, bu şekilde tashih edin. (ve intihab olunacak) yerine; (müntahap) denecek, tadil veçhile (55) nei maddeyi kabul edip (56) nei maddeye geçilmesini kabul edenler...

VEHİBİ B. (Karesi) — Efendim, müsaade buyurun. «muavinlerinden» doğrudur. Birkaç köyden ibaret olacak, her köyde bir muavin bulunmak lüzumdur. Ledelhace bunlar toplam heyet halinde karar vereceklerdir, (muavinlerinden) olacak, ilk teklif doğrudur.

İSAD B. (Lâzistan) — Encümen bunu kabul ediyor, efendim.

REİS — Efendim, «muavinlerinden» şeklinde maddenin tesbitini kabul edenler... Kabul edilmiştir, efendim.

56 nei maddeye geçilmesini kabul edenler ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

MADDE 56. — Nahiye şûrası senede iki defa içtima eder. İçtimalar Mayıs ve Kânunuevvel aylarında vâkı olur. Birinci içtima bir, ikinci içtima üç hafta devam eder. Bu müddet sülüsani ekseriyetle kabili temdittir. Meclisin işi kalmadığına Meclisçe karar verilirse işbu müddetin bitiminden evvel de içtima nihayet verilir. Meclis Mayıs içtimasında seneci sabıkânın hesabı katîsini rüyet, Kânunuevvel içtimasında ise; bütçenin tanzimiyle iştigal eder. Mafih, her iki içtimada diğer mesail de müzakere olunur.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Arkadaşlar, nahiye teşkilâtına karşı halkımızın evvelemlerde göstereceği yabancılığı nazarı dikkate alalım. Saniiyen bu zavallı halkımızın şöyle böyle ezilmiş olması epeyce mühim bir meseledir. B'naenaleyh, bendenizce altı aydan altı aya içtima uzun bir müddettir. Üç ayda bir içtima etmelerini teklif ederim, zannımea bu eihet ilmi ve fennî olur.

HAKKI B. (Van) — Şûranın içtima da evvelece tadil edilmiştir zaten.

REİS — Başka mütalâa var mı?

VEHİBİ B. (Karesi) — Efendim, bunlar vilâyet şûralarının tesbit edecekleri zamanlarda içtima edeceklerdi. Ondan dolayı encümen tashih için bu maddeyi istiyor.

REİS — Efendim, 56 nei maddeyi tadil ederek üzere encümen istiyor. Veriyoruz. Şu halde (57) nei maddeye geçiyoruz.

MADDE 57. — Nahiye şûra âzasını gününü tâvin ederek akdi içtima davet evlemek müdürün vazifesidir. Yevmi içtima lâakal üç gün evvel ihbar edilmek iktiza eder.

REİS — Söz istiyen var mı? (57) nei madde hakkında birinci kıra'î kâfi görün 58 nei maddeye geçilmesini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Madde 58. — Bazı mevaddı mühimmenin müzakereci zamanında kaymakam veya nahiye müdürü tarafından gösterilen lüzum veya ârayı Meclisin sülüsani tarafından vâkı olan talep üzere

rino müdürün davetiyle Meclis sureti fevkalâdede içtimate ve işbu içtimada munhasıran sebabi davet olan mevad ile iştigal eder. Müdür yevm ve esbabı içtimayı lâakal üç gün evvel kaymakama bildirir.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Bu madde mucibince büyük bir mıntakai intihabiyenin müntehipleri tarafından adedi âzanın sülüsünü esasını kabule girişecek olsaydık; bunu bilâtereddüt kabul ederdim. Fakat âzanın birbirlerini teşvik ve tergibederek muhik ve gayrimuhik bir surette bu talepte yanlış hareket etmiş olmaları ihtimali vardır. Binaenaleyh bir ekseriyeti sülüsün vücuda getirmek tek bir köyden veya üç beş köyden ibaret bir nahiyede - ki belki üç beş yüz nüfus olacak - onların sülüsünü bu madde ile talebetmek bendenize katıyen caiz değildir. Bu eihet köyün hayatı içtimaiyesini büsbütün takyideder. Binaenaleyh mevcut ekseriyetten nisfından bir fazlası esasını kabul edecek olursak bence daha iyi olur, daha semeredar olur

VEHBİ B. (Karasi) — Hilmi Bey bu köy için değil, Meclis âzası, Şûra âzası için...

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Evet biliyorum.. Fakat Meclis âzasından yedi kişi var farzedelim. Bunu dördü talebederse olacak değil mi efendim? Halbuki sizinki beş kişi talebederse olacak.. Hepsi zaten dört beş kişidir. Muhik bir fikirle bir teklifte bulunurlarsa «vay bir kişi eksik oldu.» diye onları reddetmek zannınca doğru olamaz. Bir kaza kaymakamı, bir nahiyeye müdürü tek başına bir rey sahibi olduğu halde bütün köyün Şûrasını içtimate fevkalâdede davet edebilir de köyün nahiyelerin temeli, direkleri, intihapgerdesi olan o köy kocaları, köy uluları neden sahibi hak olamazlar?...

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim; malûmuâliniz yüz nüfus için bir âza kabul ettik. Nüfusu yüzden aşağı ise yine bir âza çıkarılır... Bu halde üç, beş yüz kiş'nin Meclisin küşadı için müttefikan talebetmelerine ihtiyaç yoktur. Binaenaleyh Hilmi Beyin mütalâası enümenec vârit değildir.

REİS — Efendim madde hakkında başka söz alan yok, tadilname de yok.

EZAD B. (Lâzistan) — Efendim Şûra âzasının denmeli.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Âzayı Meclisin) denmiş ki, (Şûra Âzasının) de-

necek, sonra aşağıda (müdürün davetiyle) denmiş ki, (Şûra) denecek.

Riyasete

(Sülüsün) yerine, (nisfından bir fazlanın) kabulünü teklif eylerim.

Bolu

Tunalı Hilmi

REİS — Hilmi Beyin tahririni nazarı dikkate alanlar lütfen ellerini kaldırsın... Nazarı dikkate alınmıştır efendim.

Riyaseti Celileye

Elli sekizinci madde fikrai ahiresinin «müdür davet etmişse yevm ve esbabı içtimayı lâakal üç gün evvel kaymakama bildirir.» tarzında tadilini teklif ederim.

Amasya

Ömer Lûtfi

ÖMER LÜTFİ B. (Amasya) — Kaymakam kendisi davet etmişse tabii kimseye bildirmeye lüzum ve hacet yok, davet müdür tarafındansa o vakit lüzum vardır.

VEHBİ B. (Karasi) — Efendim gerek kaymakam esbabı mucibe serd etsin, gerek müdür ve gerek Şûra Reisi ve âzası, iera ve davet doğrudan doğruya o Şûranın Reisine aittir. Müdür davet edebilir. Başkası davet edemez, doğrudan doğruya âzayı meclisi davet müdürün vazifesidir.

ÖMER LÜTFİ B. (Amasya) — Beyefendi mücaade buyurur musunuz? Şûra toplandıktan sonra müdür kaymakama haber vermeye mecbur mu, değil mi? O halde kaşın. Yok kaymakamın daveti lâzımsa ve artık geldiler diye kaymakam tarafından davete lüzum yoksa, bendenizin tadilatım doğrudur.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Bir lüzum üzerine şûranın içtimasını müdür emreder. Müdür şûrayı davet ettiğini tebliğ eder. Tabii kaymakamın ona cevap vermesi lâzımgelir.

REİS — Ömer Lûtfi Beyin tadilnamesini nazarı dikkate alanlar lütfen ellerini kaldırsın... Nazarı dikkate alınmadı. 53 nci maddenin nazarı dikkate alınan tahrir veçhile tadilen birinci müzakeresini kâfi görenler ve 59 neu maddeye geçilmesini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın... Kabul edilmiştir efendim.

MADDE 59. — Müdür şûraya rivaset ve müzakere nahiye şûralarının son müzakereleri hak-

kındaki Nizamname mucibince idare eder. Müdürün gayubeti takdirinde vazifei riyaset muavin tarafından ifa olunur. Muavin de bulunmadığı takdirde şûraca bir reisi muvakkat intihabedilir.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Gerek Teşkilâtı Esasiye Kanunu mucibince ve gerek Meclisimizin lehülhamd velminne takındığı icrai sıfat mucibince müdürün bu şûralar riyaseti katiyen caiz değildir.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Müdür müntahaptır efendim.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Müdür nahiyei idare etmek için intihabedilmiştir. Fakat katiyen meclisi idare etmek için intihabedilmemiştir. Nahiyeyi idareye memur edilen ve üzerine idare mesuliyeti yükletilen bir adam kalkar riyasete çıkar da, o âzaların karşısında acaba nüfuzunu istimal edemez mi?

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Hangi nüfuzunu?

TUNALI HİLMİ B. (Devamla) — Şükrü Bey çıkar söylersiniz. O nahiyenin intihabetmiş olduğu müdür kalkıp da meclis riyasetinde neden bahetsin? Ve soruyorum siz efendiler, ben nahiyeye müdürü karşınızda mesulüm. Beni riyaset mevkiinde bulundurursanız o şûranın müzakere-tini idare eden ben; reis rollerini, manevralar mı çevirerek acaba şûra âzasını mağlubedebilir miyim? edemez miyim? (Edemezsiniz, sesleri) Mükemmel ederim. Çünkü riyasetin katiyen bitaraf olması elzemiyeti hepimizce malûmdur. Nitekim bu Mecliste de vâkı olmuştur. Reis beyler kendilerine taallûk eden meselede Makamı Riyasette iken inerler ve burada kendilerini müdafaa ederler.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — O başka mesele...

TUNALI HİLMİ B. (Devamla) — Müsaade buyurunuz efendim. O başka meseleyi de burada söylersiniz. Ben bir meseleden dolayı muahaze edileceğim. Bu, günlerce sürecek. Bu esnada ben riyaset edeceğim de karşımda bulunan arkadaşlar serbest serbest idarei kelâm ve beyanı mütalâa edecekler, şurada kaç kere ihtilâf oluyor. Efendiler, eller kalksın, ekseriyet yok, var, efendiler deniyor. Bunu tâyin etmek salâhiyeti Makamı Riyasetindir deniyor yok, yok, yok... Kendimi tebrie ediyor muyum? İsterseniz kabul ediniz, istemezseniz kabul etmeyiniz.

NECATİ Ef. (Lâzistan) — Efendiler, teşkilâtı ahireye nazaran müdür de nahiyeye halkından

intihabedilir. Her halde şûra âzalarından hiçbir farkı yoktur. Belki şûra âzaları muvakkattir, müdür daimidir. Her halde daimî olmak suretiyle müdürün şûraya riyaset etmesi lâzımdır. Bunun için müdürün şûraya riyaset etmesi maddesi doğrudur. (Doğrudur sesleri) Ve bu maddenin aynen kabulünü teklif eylerim.

ABDÜLHAK TEVFİK B. (Dersim) — Efendim, bendeniz Hilmi Beyefendinin mütalâasını kabul edemeyeceğim. Vakıta bu mütalâa esas itibariyle derin; fakat halkın ruhiyatı itibariyle mantika biraz serin geliyor. Çünkü Hilmi Bey haddizatında bu kanunu müdafaa ettiği halde; halk tarafından müdür intibediliyor, halk, başında halktan doğan bir müdürü iş başında görmek için çırpındığı halde, yine halkın ruhundan doğan bir müdürün meclise riyaset etmesini kabul etmemek, yani Hilmi Beyin pek açık ve yüksek mantığı ile bunu muvafık bulamıyorum. Madde hakikaten muvafıkı mantıktır. Kabulünü rica ederim.

Riyasete

Müdür riyaset edemez. «Şûra, reisi ve ikinci reisini şûra intihabeder» esasının kabulünü teklif ederim.

Bolu

Tunalı Hilmi

REİS — Hilmi Beyin tavrını nazarı dikkate alanlar ellerini kaldırsın. Alınmadı efendim. 59 nci madde hakkındaki müzakereyi kâfi görüp 60 nci maddeye geçilmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir, efendim.

ESAD B. (Lâzistan) — Meclisler «şûra» olacak.

REİS — Diğer maddelerdeki usulü takiben meclisleri şûraya tahvil ediyoruz.

MADDE 60. — Mecliste âzayı mürettebinin nisfından ziyadesi hazır bulunmadıkça icrayı müzakere edilemez. Ancak birinci defa lüzumu kadar âza icabet etmediği halde tahriren vâkı olacak ikinci davet üzerine içtima eden âzanın miktarına bakılmıyarak müzakere icra olunur.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Reis Bey, baştaki (meclis) kelimesi «şûra» olacaktır.

REİS — Peki efendim.

DAHİLİYE VEKÂLETİ VEKİLİ VEHBİ B. (Karesi) — İkinci içtima için muayyen bir

müddet tâyin etmek icabeder. Meselâ (Şu kadar gün veya bir hafta zarfında ikinci içtimaa icabet etmiyen) demek icabeder. Bu, köy veya nahiyede üç gün zarfında hem tebliğ edilebilir, hem gelebilir.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Bir hafta sonra içtima eder demeli.

BİR MEBUS BEY — Efendim, bir daha okunsun.

(Madde tekrar okundu.)

REİS — Dahiliye Vekili Bey bir hafta teklif ettiler, bu hafta miktarı âzamisidir, okunsun, sonra reye vaz'ederim.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Reis Bey malûmuâliniz nahije merkezinin bu'du üç gün olacaktır. Binaenaleyh her gün gidip gelmek imkânını bulurlar. Üç gün kâfidir.

REİS — Efendim, «Âzami üç gün zarfında» olmasını kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Üç gün olarak kabul edilmiştir. 60 ne madde nin tadil veçhile birinci müzakeresini kâfi görüp 61 ne maddeye geçilmesini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir, efendim.

Madde 61. — Şûrada âzadan birinin şahsına ve ailesine veya şürekâsına veya akrabasından birine (Peder, valide, ecdat, evlâd, ahfat, birader, hemşire, zevce, kayınpeder, kayınvalide, kayınbirader, amca, dayı, hala, teyze, yeğen, enişte, bacanak) a mütaallik bir mesele müzakere edildiği esnada alâkadar âza müzakerata iştirak edemez.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Küçük bir nahije farz edelim. Bir kaç asırdan beri teşekkül etmiş olan bu köyde veyahut bir kaç köyden teşekkül etmiş bir nahiyede hepsi birbirlerine akraba olarak zincirleme bir sülâle gelmiş. Şimdi ne yapacağız? Bundan evvelki maddede mütereddüt bulundum. İnşallah milletin intihabedeceği nahije âzalarını daima içtimada buluruz. Fakat arkadaşlar bendeniz istirham ediyorum. Encümen bu maddeyi geri alsın ve mümkün olduğu kadar çırpın ve ahfat ve saire olduğu gibi kaldırsın, katî ve amelî bir hale ifrağ etsin. Yoksa emin olunuz katiyen amelî bir esas değildir. Binaenaleyh encümence maddenin talebedilmesini istirham ediyorum.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Efendim Hilmi Beyin bu madde üzerinde beyan ettiği itirazat, yalnız şöyle bir kelimeyle ifade edilirse mesele halle-

dilmiş olur. Bendeniz diyorum ki : «Tâyin olunan akrabalar meselesi müzakere edildiğinde itiraz vukubulduğu vakit alâkadar âza müzakerata iştirak edemez.» Tarzı konulursa itiraza taallûk eden mesail halledilmiş olur. «İtiraz vukubulmadığı takdirde alâkadar âza müzakerata iştirak edemez.» suretinde tadilini teklif ediyorum. Hakikaten köyde herkes birbirinin akrabasıdır. Bu mesele; bacanağa, enişteye kadar taallûk ederse onların haricinde insan bulamazsınız.

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Fakat karabet mutlaktır. Çünkü akraba deyince birçok akrabayı havi olur. Cetvel bu hususu tâyin etmeli.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Bu ne olursa, olsun, her halde «İtiraz vukubulduğu takdirde alâkadar âza müzakerata iştirak edemez.» kaydı lâzımdır.

BESİM ATALAY B. (Kütahya) — Bendeniz kanunun ruhuna değil, bir iki kelimeye itiraz edeceğim ki, çok yanlış ve çok ayıptır. Bu da: (Kaimpeder, kaimvalide).. Rica ederim Türkçe kelimeyi arapça yapıyoruz. Bunun aslı (kaim) değil (kayın) dır. (Kayınbaba), Kaynana) deniyor. Bunu Arapça yapıyor. (Kaimpeder, kaimvalide) diyoruz. Binaenaleyh gûnahtır, ayıptır, bu bir Türk Meclisinden çıkarmalı...

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Efendim Şükrü Bey biraderimizin «İtiraz vâkı olduğu takdirde içerde bulunan âzaman dışarıya çıkması» gibi teklifi zannımca nahije şûralarının her günkü müzakeresinde cereyan edecektir. Bu ise ziddiyet gibi fena neticeler verecek. Bence bu cihet de amelî değildir. Tekrar istirham ediyorum, encümence madde istirdadedilerek yeniden tetkik edilsin.

NECATİ Ef. (Lâzistan) — Efendiler gerçi encümen bu hususta pek ziyade ehemmiyet vermiştir. Hakikaten bu gibi adamlara mütaallik dâva vukubulduğu zaman şûra âzası kendisini hiçbir zaman tarafgirlikten kurtaramaz. Fakat ikinci bir mahzur vardır ki; Hilmi Beyin buyrukları gibi; bir köy yahut iki köy veyahut bir kaç köy efradı yekdiğerine müteselsil surette aile teşkil etmişlerdir ve akrabadırlar. Bundan hâlî değildir. Her halde bu maddenin tâyin ettiği fıkralar mucibince hısım ve akrabadırlar. O zaman kimse bulunmayacaktır ve şûra inikat

edemeyecektir. Binaenaleyh yalnız şöyle bir şey teklif ediyorum. «Meclisteki âzadan birisinin şahsına veyahut usul ve fûruuna» kaydiyle iktifa edelim. Yani usul ve fûruuna ait mesailde âza bulunamaz. Usul ve fûru; birtakım kayımlı validesi ve saire usul ve fûrudan da hariçtir. Daha şümulsüzdür. Madde ise şümüllüdür. «Usul ve fûru» ibaresinin vaz'ını teklif ediyorum.

MEHMED B. (Biga) — Bu da âm ve şâmil-dir.

NECATİ B. (Devamla) — Bir dereceye kadar... Efendim bir takrir vereceğim, usul ve fûruuna dair...

REİS — Efendim encümen cevap verecek mi?

VEHBİ B. (Karesi) — Efendim burada valide, peder, ecdat, evlât, ahfat, birader... Bendinize kahırsa bu kadarı kâfi... Bunu daha ziyade ileriye götürecektir olursak bizdeki köyler 40 - 50 haneliktir, 100 - 150 haneli köy nâdirdir. Onun için bu kayıtla Mecliste âza toplamının imkânı kalmaz ve yalnız bunları bir araya toplamak şûraları peder, birader ve sairelere, yani bir aileye munhasır kılmak demektir. Bunun önüne geçilmek için (peder, valide, evlât, ecdat, ahfat, birader) buraya kadar kâfidir. (Zevceye kadar, sesleri) Bunun alt tarafının tayyî icabeder.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim, encümen zevceye kadar kabul ediyor ve bundan aşağısının tayyîna taraftardır. Vehbi Beyefendi biradere kadar kalmasını istiyorlar. Biz encümense, hemşire ve zevce kelimesinin de ilâvesiyle ondan aşağısının tayyîni teklif ediyoruz. O halde madde şu şekle giriyor. «Şûra heyeti akraba veya şürekâsından birine, yani içinde peder, valide, ecdat, evlât, ahfat, birader, hemşire ki yukarda aile kaydiyle zevce kelimesine de hacet kalmamış oluyor, itiraz vukubulduğu takdirde alâkadar âza müzakerata iştirak edemez» şekline giriyor.

Dr. SUAD B. (Kastamonu) — Bu mealde aynen bir takrir vardım. Takrir okunursa mesele tavazzuh eder.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Şahsına ve ailesine denilmiş; şahıs ve ailesine densin.

ALİ RIZA Ef. (Batum) — Reis Bey, buna nazir olabilecek bir mesele şeriyemiz vardır. O da Mecellei ahkâmı, adliyyede karabet tâyin

ve tahdid edilmiştir. «Karabeti sıhriye» ve «Karabeti nispiye» var. «Karabeti sıhriye» bu usul ve fûrudur. Bir de «Karabeti nispiye» meselesi vardır ki yani yekdiğerini emvalini teklifsiz tasarruf ediyorlarsa bunların lehteki şahadetleri kabul olunmaz. Şu ahkâma tevfikân encümen maddeyi alsın ve meseleyi bir şekli münasipte yapsın; getirsin. Yoksa bir köyde böyle bir meseleyi; yekdiğerine akrabalık dolayısıyla çürütürler. Çünkü hep yekdiğerine akrabadırlar.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim, encümen maddeyi geri ahyor. Usulüne ifrağ etmek üzere...

REİS — Efendim, on dört tadilname vardır.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim, tadilnameler okunsun. Nazarı dikkate alınanlar maddeyle birlikte encümene gelsin, hiç olmazsa tadilnamelerden istifade ederiz.

REİS — Öyle ise hepsini alın.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Peki hepsini alalım..

MADDE 62. — Nahiye müdürü karye idaresine aid olup kendisine taallûk eden hesabâtın esnayı tetkikinde mevkii riyasetten çekilir ve âzadan biri muvakkaten riyasete intihabolunur. Müdür mecliste hazır bulunarak izahat verebilirse rey verilirken çekilmesi lâzımdır.

REİS — Altmış ikinci madde hakkında mütalâa var mı?

ESAD B. (Lâzistan) — (Müdür mecliste) kelimesi, (müdür şûrada) olacak. Sonra (verebilirse) kelimesi (verebilirse de) olacak.

REİS — Altmış ikinci madde hakkında başka söz isteyen var mı?

VEHBİ B. (Karesi) — Efendim burada «nahiye müdürü karye idaresine aid olup... ilâ» deniyor. Halbuki (karye idaresi) olmayacak.. (nahiye idaresi) olacak. Sonra «nahiye idaresine aid olup kendisine taallûk eden hesabâtın esnayı tetkikinde mevkii riyasetten çekilir ve riyasete âzadan birisi muvakkaten intihabolunur.» deniyor. Bu intihabatı şûrada tekrar ettirmek doğru bir şey değildir. Onun için ya muavinini veya âzadan'ın müsinnini riyasete geçirmek lâzımdır demeli. Yoksa böyle intihabat dolayısıyla aralarında ihtirasat uyandırılmak doğru ve iyi bir şey değil, birinci intihabolduğu ve o kâfidir. Her vesileyle reisi muvakkaten inti-

habctmek ahengi bozar. Ya âzadan en müsinni veya muavini riyasete geçirilir demelidir.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Âzadan en müsinni olursa daha iyi...

VEHİBİ B. (Karesi) — Pekâlâ, «âzadan en müsinni riyasete geçirilir» demelidir.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim «mevkii riyasetten çekilir ve âzadan en müsinni riyaseti deruhde eder.» şeklinde tadili biz de kabul ederiz.

REİS — O halde madde şu şekli alıyor : Nahiyeye müdürü nahiyeye idaresine aid olup kendisine taallük eden hesabın esnayı tetkikinde mevkii riyasetten çekilir ve âzadan en müsinni riyaseti deruhde eder. Müdür şûrada hazır bulunarak izahat verebilirse de rey verilirken çekilmesi lâzımdır.

Altmış ikinci madde hakkında müzakereyi kâfi görüp altmış üçüncü maddeye geçilmesini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın... Kabul edilmiştir.

MADDE 63. — Reyler aleni verilir. Yalnız intihap reyi hafi ile olur. Âzayı mevcudenin ekseriyeti mutlakasıyla ittihazı karar olunur. Tesavii âra vukuunda reisin bulunduğu taraf tercih olunur. Reis en sonunda rey verir. Ancak şahsa mütaallik mesailden bahsolunduğu vakit şûranın kararı üzerine müzakerat hafiyen cereyan edebilir.

REİS — Efendim söz istiyen var mı?

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Reis Bey müsaade buyurulur mu?

REİS — Efendim Hilmi Bey söylesin de ondan sonra.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Efendim bu altmış üçüncü madde okunmaya başlar başlamaz, maddeyi sabıkamın mütemmimi gibi hissediliyor ve öyle idrak olunuyor. Binaenaleyh maddenin başına (şûralarda) kelimesini ilâve ederek evvelki maddeye taallük eder. Bir madde değil, alehtlak bir madde olduğu anlaşılıyor.

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Efendim, hafiyen müzakere icrası teeviz olunuyor. Halbuki zannedersen, şûralara aid olan mesailde hafiyen müzakere edilecek şeyler yoktur. Şahıslar bahsedilecek olursa o şahıslar resmiyet ve şûraya mütaallik noktai nazarından mevzuubahsolabilir. Binaenaleyh bendenizce şûraları da celsei hafiyelere alıştırmak doğru değildir. Bu fıkranın tay-

yını teklif ederim.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Malûmuâliniz, şûraya nahiyeye heyeti âza intihabeder. Nahiyeye heyeti âza intihabettiğinde reyi hafi ile intihabeder. Binaenaleyh nahiyeye şûrasının da reyi hafi ile intihabı doğrudur ve maddenin kalması zaruridir.

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Efendim, bendeniz reyi hafiye itiraz etmedim. Eşhasa ait mesailde celsei hafiyeye olabilir, deniliyor. Bu fıkranın tayyımı teklif ediyorum. Niçin şûraları celsei hafiyelerle işgal ettirelim, karıştıralım? Celsei hafiyeye siyasi mesailde olur.

REİS — Efendim, başka söz istiyen var mı?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Hayır, öncümen kabul etmiyor. Olabilir ki; şûra bir meselenin hafi olmasını takdir eder.

REİS — Efendim, başka söz istiyen var mı?

VEHİBİ B. (Karesi) — Efendim, şûrada her hangi bir mesele müzakere edilirken köy ağalarından birinin leh veya aleyhinde bir şey müzakere edilmek iktiza eder. Bu kanun tamamen tatbik edilinceye kadar ve bunu hazmedinceye kadar onun lehinde veya aleyhinde söz söylemek icabederse müzakere hafiyen cereyan eder. Onun için bu gibi hususatta tarzı müzakere şu suretle olacaktır, denilebilir. (Doğru, sesleri.)

REİS — Efendim, söz alan yok, tadilname de..

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Reis Bey tadilname veriyorum.

Efendim, şûra âzasında ya ümidettiğimiz kadar rüşd vardır veyahut yoktur. Varsa, onlar kanunla kendilerine müsaade verilmek sizin de bu rüşdlerini izhar edecek birtakım harekâta bulunabilirler, müzakerat icra edebilirler. Yok, şûra âzası ümid edilen rüşdten mahrumsa Nevahi Kanuniyle kendilerine verdiğimiz salâhiyetlerin hiçbirisini istimal edemezler. Kendilerine celsei hafiyeye hakkında sarahaten vezaif vermek, mücaade vermek zannedirim ki; celsei hafiyelerin tekerrürü noktai nazarından birtakım mahzurları tevlidedebilir. Böyle kanunda sarahate hacet yoktur. Celsei hafiyeyi icabeden mesaili mühimme zuhur ederse - ki, enderdir - onlar kendi aralarından böyle bir şey yapabilirler. Fakat böyle bir kayıt konursa olur olmaz meseleler için

en ehemmiyetsiz mesailde celsei hafiye mü-
racaat etmek suretiyle bu müsaadeyi suiisti-
mal edebilirler. Binaenaleyh bu fıkra zaittir.
Bu fıkranın kaldırılması lâzımdır.

ABDULLAH Ef. (İzmit) — Müzakere
alenî olsun, reyler alenî olsun meselesi cere-
yan ediyor.

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Reyler değil,
Abdullah Efendi, yalnız müzakereler.

ABDULLAH Ef. (İzmit) — Gerek müza-
kere olsun, gerek reyler olsun; yani alenî ol-
maması bizim için evlâ bittarik lâzımdır. Çün-
kü bizim memleketimizin ahali henüz ispa-
tı rüşdetmiş değildir, ispatı rüşdetmiş dersek
kendimizi aldatmış oluruz. (Gürültüler.) Köy-
lülerimizi irtika ettirdikten sonra bu sözler
vâridolabilir.

MEHMED B. (Biga) — Milletimiz ispatı
rüşdetmiştir. Hoca Efendi, sözünü geri alsın.

DAHİLİYE VEKÂLETİ VEKİLİ VEH-
BÎ B. (Karesi) — Bendeniz, hoca efendinin
fikrine katiyen iştirak etmiyorum. Bu millet
reşittir. Hakımı istimale muktedirdir. Hak-
kımı istimale muktedir olmak, sureti mutlaka
ve mükemmelede kullanmak demek değil-
dir. Meselâ : Bir adam yirmi yaşına girince
silâh istimal edebilir. Fakat bu; mutlaka si-
lâhını eline alınca hedefe isabet ettir-
mek değildir. Binaenaleyh meclisi umumilerde
yakın vakte gelinceye kadar celseler hep hafi
cereyan ediyordu. Hiçbir meseleleri alenî de-
ğildi. Bilâhara aleniyete vuruldu. Binaenaleyh
nahiye meclisleri derhal bütün bu mesaili
bütün vazaifi bihakkin ifa edecekler diye id-
dia etmek de doğru değildir. Kendilerini idare
haklarıdır ve bunun sahibi olmaya istihkak
kesbetmiştir. Fakat onu kendilerine öğretece-
ğiz. Kendileri de gitgide rüşuh peydah edebi-
lecektir. Hak kazanmıştır. Reşittir. Arz etti-
ğim gibi silâhı eline alabilir, fakat istimalini
talim etmek bizim borcumuzdur.

REİS — Efendim, söz alan birçok arka-
daş vardır. (Müzakere kâfi sesleri) Müza-
kereyi kâfi görenler lütfen, el kaldırsın, mü-
zakere kâfi görüldü.

Celsei hafiye fıkrasının tayyî hakkında
Basri Beyin tadilnamesi vardır.

Riyaseti Celileye

Celsei hafiye fıkrasının tayyını teklif ede-
rim.

Karesi
H. Basri

(Hayır hayır sadaları.)

REİS — Tunalı Hilmi Bey, maddenin (şûra-
larda) kelimesiyle başlamasını teklif ediyor.

Riyaseti Celileye

Maddenin (şûralarda) kelimesiyle başla-
masını teklif ediyorum.

Bolu
Tunalı Hilmi

REİS — Maddeye (şûralarda) kelimesinin
ilâvesini kabul edenler lütfen el kaldırsın, ka-
bul edilmiştir.

Basri Beyin, tahririni reyinize arz ediyorum.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efen-
dim, Basri Bey efendi, müzakeratın hafi olma-
sının tayyını istiyor. Katî değildir. Bu hafi, ma-
lûmu âliniz maddenin nihayetinde müzakerat
hafiyan cereyan edebilir, deniliyor. Yani ifade
ve katiyet yoktur.

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Bir kelime
müsaade ediniz, efendim. Böyle müsaade veri-
lirse müzakeratın çoğu celseyi hafiye olur.
Celseyi hafiye usulünü bunlarda da ihdas etmi-
yelim.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Eğer
böyle bir kayıt koymazsak her halde hafi ola-
cak bir meseleyi alenî olarak yapmaya mecbur
olurlar, efendim.

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Mahzur var-
dır.

REİS — Tahrir reye vaz'edilirken bir defa
izah edilir. Muhavere etmeyiniz rica ederim.

Basri Beyin tahririni nazarı dikkate alan-
lar lütfen el kaldırsın, nazarı dikkate alınmadı.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Reis Bey, o
halde müsaade ediniz. Basri Beyin tahriri na-
zarı dikkate alınmadığı için şuradaki (ancak)
kelimesi katiyen bimânadır, tayyî lâzımdır.

REİS — Başka söz isteyen yok, tadilname
de yok, 63 nû madde hakkında birinci müza-
kereyi kâfi görüp 64 nû maddeye geçilmesini
kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edil-
miştir.

MADDE 64. — Nahiye şûrası müdür tarafından tevdi ve âzadan biri tarafından teklif olunup da şûranın ekseriyeti tarafından kabul edilen hususâtı müzakere eder.

REİS — 64 nci madde hakkında söz istiyen var mı?

Söz istiyen yok, tadilname de yok.

NECATİ Ef. (Lâzistan). — Reis Bey, bendeniz söz istiyorum.

REİS — Buyurunuz, efendim.

NECATİ Ef. (Lâzistan) — (Müdür tarafından tevdi veya âzadan birisi tarafından teklif olunan hususâtı müzakere eder.) deniyor. Başka şey müzakere etmez mi? Her halde bu hasrı caiz değildir. Müzakere edilecek maddeyi bunlara hasretmek doğru değildir. Başka taraftan da müzakere edilecek mevad' dermeyan edilebilir. Yani şûranın müzakere etmesi için diğer taraftan da bir lâyiha, bir arzuhal verilir ve şûrada müzakere ettirilebilir. Her halde bunlara munhasırdır, demek âza tarafından veyahut müdür tarafından denilmesi doğru değildir. Bir teklif diğerleri tarafından verildiği zaman, biz müzakere edemeyiz, denecek. Bu hasrın kaldırılmasını isterim.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Teklif olunup da denilecek yerde, teklif ve Meclisin ekseriyeti tarafından kabul edilen hususâtı daha müreccaktır.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim, nahiye şûrası müdür tarafından tevdi veya âzadan biri tarafından teklif edilen hususâtı müzakere eder, deniliyor. Halbuki Necati Efendi; teklif yalnız müdüre, âzaya munhasır kalmamış, hariçten de yapılsın, diyor. Mafumu âliniz müdür Meclisin reisidir. Ve bittabi o şûranın reisidir. Hariçten vukubulacak teklif yine o müdüre verilecektir. Kendisine tevdi edilen bir teklifi şûraya koymaya mecburdur. Yoksa, şûraya evrakı vermemesi, tabii vârit değildir. Yani her ne suretle olursa olsun, her halde müdüre verilen evrak şûraya gelecektir, kayda geçecektir. Buyurdukları dâhildir. Yani hariçten verilecek de müdür vasıtasıyla şûraya verilmiş olacaktır.

Dr. MUSTAFA B. (Kozan) — Müdüre verilecek mesele, müdürün aleyhine ve şahsına munhasır olursa o vakit nasıl olur da buna kendisi muamele yapar?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Âzadan birine teklif yaptırır.

NECATİ Ef. (Lâzistan) — Bendeniz şimdi bu maddeden bir şey anladım. Bunu her halde ben böyle anladığım gibi nahiyelerde, köylerde de böyle anlıyacaklardır ki, o da, «maddede başka kimse tarafından verilmez» deniyor. Binaenaleyh, bunu teshil etmeli, o da verebilir. Dışarıdan da verebilir, demelidir, efendim.

REİS — Başka söz alan yok. Maddenin tayy hakkında bir teklif var. Bu da Biga Mebusu Mehmed Bey tarafından verilmiştir, «Altmış dördüncü madde de zaittir. Tayyımı teklif ederim» diyor.

Tay teklifi hakkında encümenin mütalâası var mı?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim, bu madde müzakereye esas teşkil eder.

VEHBİ B. (Karesi) — Efendim, bu madde nahiyenin vazafını iemal eder bir maddedir. Yukarda saydık. Şunları, şunları müzakere edelim, diye. Unutmuş isek başka... Yukarda saydığımız veçhile nahiyede de her hangi hâdise zühur edecek olursa müzakere edemeyecekler midir?

MEHMED B. (Biga) — Nahiye salâhiyetini bu madde tahdideder efendim.

VEHBİ B. (Devamla) — Tevsi ediyor, onun için nahiyelerin hakkını gösteren bu maddenin tayy, nahiyelerin vazafını buradakine hasretmekten ibarettir. Bu doğru değildir.

REİS — Tay hakkındaki teklifi kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmedi. 64 nci maddenin birinci müzakeresini kâfi görüp de 65 nci maddenin müzakeresine geçilmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

MADDE 65. — Her içtima için bir zabıtname tanzim olunur. İşbu zabıtnameye kararlar müzakeratın aksamı esasıyesı içtima tarihi, âzadan şûrada hazır bulunanlarla bulunmayanların ve teklifin leh ve aleyhine rey verenlerin esamisi derecedilir. Zabıtname içtimaî âtide kıraat edilerek hakikata mutabık görüldüğü takdirde o içtimada hazır bulunan âza tarafından imza veya tahdim olunur.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Oraya bir (v) ilâve edilecektir.

REİS — 65 nci madde hakkında başka söz alan yok, tadilname de yok. 65 nci maddenin birinci müzakeresini kâfi görüp de 66 nci mad-

deye geçilmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

MADDE 63. — Her içtimam nihayetinde içtimai âtide ne gibi mevaddın müzakere edileceği âzaya bildirilir.

REİS — Mütalâa var mı? (Muvafık, sesleri)

VEHBİ B. (Karesi) — Reis Bey bu 65,66 neî maddelere taallük eden bir şey var. Tefsir için zapta girsin diye arz edeceğim. Bu maddeler nevahi heyetlerine en ağır bir vazifeyi tahmil ediyor. Bugünkü vaziyette.. Dünkü zabıtnameyi tutmak, Mecliste hazır bulunanları tesbit, kararlar, içtima tarihini, bilmem âzadan hazır olanları, lehte ve aleyhte bulunanları zaptetmek, bütün teşekül edecek nevahide bugün için adimül imkân demektir. Binaenaleyh bunlar mümkün olduğu şekilde yapılacaktır ve tam bir zabıtname şeklinde olmayacaktır. Binaenaleyh derecata taksim edilmek icabeder.

REİS — Efendim başka söz isteyen yok. Tadıname yok. 66 neî maddenin birinci müzakeresini kâfi görüp 67 neî maddeye geçilmesini kabul edenler el kaldırırsınlar. Kabul edilmiştir.

MADDE 67 — Bizzat kaymakam veya göndercekleri memurini mahsusa şûra müzakeratında hazır bulunabilir. Fakat rey veremezler.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Reis Bey (Bizzat kaymakam veyahut göndercekleri memuru mahsus) yerine; (memuru mahsus) dense daha muvafık olur. Çünkü; kaymakam gönderiyor, başka birisi gönderemiyor.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Ebevecesine idare memurluğu etmiş olmakla beraber kendi zihniyetim aleyhinde idarei kelâm edeceğim. Arkadaşlar Hükümetten yılmış olan bir halk içinde kaymakam bulunmamalıdır. Kaymakamın gönderceği memur bulunacaksa Memiş Çavuşla beraber samiin mevkiinde bulunabilir. O başka. Binaenaleyh bu maddenin yerine; (İtimalar âlenidir), cümlesinin konmasını teklif ederim.

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Efendim, bendeniz de Hilmi Beyin fikrindeyim. Çünkü; kaymakamlar nahiye şûraları müzakeratında bulunacak olurlarsa zannedirim ki, bu müzakerat bitaraf bir halde cereyan edemez. Onun için şûra müzakeratında yalnız şûrahılar bulunabilir. Kaymakamların orada bulunması doğru değildir. Ruhları üzerinde müthiş tesir yapar.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim nahiye şûrasının içtimasında kaymakam mütemadiyen merkezde bulunmaz. Nahiye şûrasında şûra müzakeresini dinlemek arzu ederse o vakit Hilmi Beyin dediği gibi samiin mevkiinde oturur meseleyi dinler. Madde de o yoldadır. Samiin menzilesinde oturur, dinler, rey veremez.

(O demek değildi sesleri) (Gürültüler)...

ZÜLFÜ B. (Diyarbakir) — Bir taraftan şûra diyoruz. Diğer taraftan kaymakamları getirip şûra ile tevhihediyoruz. Bu katiyen caiz değildir. Zaten müdürler kaymakamın vekilidir. Hem de ahalinin vekilidir. Tekrar kaymakamı getirmek demek, o şûraya itimat etmemek demektir. Bu katiyen doğru değildir. Eğer Süleyman Sirri Bey biraderimizin dediği gibi samiin olarak bulunması lâzımgelirse bu katiyen olmaz. (Efendim müzakere kâfi sesleri)

REİS — Efendim, Lâzistan Mebusu Necati Bey maddenin tayyını teklif ediyor.

Müzakereyi kâfi görenler lütfen ellerini kaldırsın. Müzakere kâfi görüldü.

Efendim Necati Bey maddenin zait olduğundan tayyını teklif ediyor. Bir tay teklifi daha var.

Riyaseti Celileye

67 neî madde zaittir. Müzakerat alenen cereyan edeceğine göre her şahıs bulunabilir. Bunun madde ile tesbiti lüzumsuzdur. Tayyını teklif ederim.

Bolu Mebusu
Şükrü

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim maddenin tayyını encümen de muvafakat ediyor.

REİS — O halde maddenin tayyını kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiş ve madde tayyedilmiştir.

Hilmi Bey 67 neî madde olmak üzere (şûra müzakeratı alenen cereyan eder) şeklinde bir madde ilâvesini teklif ediyor. Nazarı dikkate alanlar lütfen el kaldırsın. Nazarı dikkate alınmadı. 69 neî madde 67 neî oluyor.

MADDE 67. — Nahiye kâfiibi Sûrada hazır bulunarak vazifei kitabeti ifa ve indelicap müzakere olunan mevad hakkında izahat ita eder. Fakat reye iştirak edemez.

REİS — 67 neî maddenin birinci kıraatını kâfi görüp 68 neî maddeye geçilmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

MADDE 68. — Mekteplere, umuru sıhhiye ve hususatı saireye dair mesele müzakere edildiği vakit muallim, tabip, sıhhiye memuru ve iceb-
ceden diğer alâkadar memurun şûraya davet ve izahat ve mütalâatı istima olunur.

REİS — Söz isteyen yok, tadilname de yok. 63 nci maddenin birinci kıraatini kâfi görüp 69 ncu maddeye geçilmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edildi.

MADDE 69. — Zabıtnameler talep vukuunda herkesi irae olunur. Ancak hâşiyen ceryan eden müzakeratı havi zabıtnameler mesele neticele-
ninceye kadar irae olunmaz.

REİS — Efendim söz isteyen yok. Tadilna-
me de yok. 69 ncu maddenin birinci kıraatini kâ-
fi görüp 70 nci maddeye geçilmesini kabul eden-
ler lütfen el kaldırsın. Kabul edildi.

MADDE 70. — Zabıtnamelerin birer hulâsa-
sı nahiye binası kapısına talik olunur.

REİS — Söz isteyen var mı? 71 nci madde-
ye geçilmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın.
Kabul edilmiştir.

MADDE 71. — Nahiye şûraları âzasının
müddeti hizmetleri iki senedir. İşbu müddet bi-
rinci içtimaî âdinin ilk gününden iptidar eder.
Çıkan âza tekrar intihab olunabilir.

REİS — 71 nci maddenin birinci kıraatini
kâfi görüp 72 nci maddeye geçilmesini kabul
edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

MADDE 72. — Nahiye şûrası âzası nahiye
bütçesinden hiçbir nam ile muhassasat almayarak
fahriyen ifayı vazife ederler.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Efendim, bu madde-
nin doğru olmadığı kanaatindeyim. Çünkü bir
hafta, on gün, on beş gün içtima edecek bir na-
hiye şûrası âzası tabii nahiye merkezinde kala-
cak. Bunun masrafını kim temin edecek? Ora-
da bulunacağı on beş gün zarfında yahut üç
hafta müddet koydunuz, bu yirmi bir gün zar-
fında yiyeceğini içeceğini kim temin edecek?
Tabii köy ahalisinin üzerine bâr olacaktır. Bu
25 - 30 kişi için on beş yirmi günlük bir miktar
muhassasat konulması lâzımdır. Başka suretle
oraya şûra âzasını getiremezsiniz (Akrabası
olur sesleri)

Efendim her yerde akraba bulunmaz. Bina-
enaleyh oraya şûra âzası celbedemezsiniz.

NECATİ Ef. (Lâzistan) — Efendim bende-

nizden evvel söz söyleyen Şükrü Beyefendinin
mütalâatına tamamen iştirak ederim. Hakikaten
öyledir. Para alarak çalışanları çok görüyoruz.
Nahiye gidecek şûra âzaları tabiidir ki, orada
yiyip içecek. Misafirlik bir gün, iki gün olur,
üçüncü gün kimse misafir almaz. Hem gidecek;
orada çalışacak hem de kesesinden yiyip içecek.
Sonra da iş görecektir. Artık bundan ne dereceye
kadar iş beklenir? Bunu sevk etsek etsek fena-
lığa sevk edeceğiz, fenalık ve irtişaya sevk ede-
ceğiz. Efendiler bunlara muayyen muhassasat,
hiç olmazsa içtima zamanlarına, yani içtima gün-
lerine ait yevmiye vermek muvafık olur.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efen-
dim arkadaşlarımızın mütalâasına encümünde
iştirak eder. Şûranın müctemi bulunduğu za-
manda ziraatını ve hususatı sairesini ve şahsiye-
sini vesile ederek âzanın gelmediği ve bu yüz-
den de şûranın inikat edememesi vâkidir. Bina-
enaleyh encümen şöyle bir tek'if düşünüyor.
Takdir tabii Heyeti Celileye aittir.

«Nahiye şûrası âzasına şûraca kabul oluna-
cak miktarda ücret verilir»

Nahiye bütçesinden nahiye şûrası âzasına ve-
rilecek olan bu ücreti, gelirlerse alırlar, gelmez-
lerse almazlar. Bunun miktarını da şûra takdir
etsin.

VEHBİ B. (Karesi) — Efendim bizim köy-
lerimiz de ekseriyet itibariyle bu masarifi zaru-
riye icabetmez, fakat sahillerde misafirperver-
likten, mihmandarlıktan vaz geçmiş mıntakalar-
da bulunabilir. Oralarda masarifi zaruriye icab-
ederse nahiye şûrasınca değil, vilâyet şûrasınca da
tasvibedilmek şartıyla verilebilir. O halde «ma-
sarifi zaruriye icabederse vilâyet şûrası tarafın-
dan tasvibedilmek şartıyla verilmek caizdir.»
Böyle bir fikra ilâvesi lâzımdır.

ZÜLFİ B. (Diyarbakir) — Mademki nahiye
şûrasına vilâyet şûrası karışıyor, bütçesine de
karışıyor mu?

VEHBİ B. — Elbette karışacaktır. Tasdik
edecektir.

ZÜLFİ B. (Diyarbakir) — Nahiye vâridatı-
na iştirak edecek mi? Nahiye şûralarına vilâye-
tin yapacağı muavenet var mı?

VEHBİ B. (Karesi) — Pek tabii, yapacaktır.
Nahiye şûrası istiklâli tam ile ilânı istiklâl
etmiş değildir. Vilâyet şûrasına tâbidir. Bunda
şüphe yoktur.

REİS — 72 nci madde hakkında müzakereyi kâfi görenler lütfen el kaldırsın. Müzakere kâfi görüldü, tadilnameler var. Okunacak.

Riyaseti Celileye

Nahiye şûra âzalarından içtimaa iştirak eden âzalara yevmiye elli kuruş verilmesini teklif ederim.

21. III. 1338
Kars Mebusu
Fahredden

Riyaseti Celileye

Şûra âzasına yevmiye vermemek, parası olmayan, zengin ve mütegalibeden bulunmayan şûra âzası olamaz demektir. Münasip yevmiye verilmesini teklif ederim.

Ertuğrul
Necib

Riyaseti Celileye

Nahiye şûraları âzasına nahiye bütçesinden vilâyet şûrasının tâyin edeceği miktarda ücreti huzur verilir suretinde tadilini teklif ederim...

Bolu Mebusu
Şükrü

REİS — Efendim, tadilnameler okundu. Evvelâ Kars Mebusu Fahreddin Beyin takririni reyimize arz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. (Ret sedaları) Kabul edilmemiştir.

Ertuğrul Mebusu Necib Beyin tadilnamesini kabul edenler lütfen el kaldırsın. (Ret sedaları) Kabul edilmiştir.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Efendim, takririmi izah edeyim. Esasen encümen de buna muvafakat ediyor. Yani şûra âzası orada içtima halinde bulunduğu gün ücreti huzur alacaktır. Vilâyet de bunu takdir edecek. (Hayır sedaları) Kimse gelmez efendiler; encümen bunu kabul ediyor.

REİS — Efendim, encümenin bu husustaki mütalâası bir ücreti huzur vermekten ibarettir.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Ücreti huzur şarttır. Yalnız mahallî şûrasına bırakırsak fazla takdir eder diye korkuluyor.

DAHİLİYE VEKÂLETİ VEKİLİ VEHBİ B. (Karesi) — Hükümet bu maddenin esasına taraftar değildir. Yalnız bu madde; «Nahiye bütçesinden hiçbir nam ile bir muhassasat alınarak fahri olarak ifayı vazife ederler. Ancak masarifi zaruriye icabederse vilâyet şûrasınca

tasvibedilmek şartıyla muvafık olur» tarzında yazılmalıdır.

REİS — Efendim, Şükrü Beyin tadilnamesi ki, - evvelce okundu - kabul edenler lütfen el kaldırsın. Nazarı dikkate alındı.

Encümenin de buna şebih bir tadili var. Encümene verelim. O suretle tadil edilsin.

Şimdi diğer maddeye geçiyoruz. Bu maddeyi encümene veriyoruz.

MADDE 73. — Âzadan biri esbabı meşrua irae etmeksizin birbirini velyeden üç davete icabet etmezse şûra kararıyla müstafi ad ve ilân olunur.

REİS — Efendim, 73 ncu madde hakkında mütalâa var mı?

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Buradaki davet etmek mi? Yoksa içtima mı? Bilmiyorum. İçtima için vukubuluyorsa zaten senede iki içtima vukubuluyor. Üç içtima gelmiyen dördüncü içtimada sukut edecek; yani âzalığı sâkit olduktan sonra tabiatıyla müstafidir. Binaenaleyh üç içtima denilmeli.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim, malûmu âliniz senede iki defa içtima edecekler. Eğer Hilmi Beyin buyurdukları gibi olursa on beş gün veyahut bir hafta içtima içinde olması lâzımgelir, bu suretle kalması daha muvafıktır. İhtimalki, teknil bir içtimada işi olur da gelmiyebilir.

REİS — Efendim, 73 ncu madde hakkında başka söz isteyen yok. Birinci müzakeresini kâfi görüp 74 ncu maddeye geçilmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Efendim, mazbata muharriri bey lütfen kürsiye çıkıp müdafaa buyursunlar. Çünkü sesleri işitilmiyor.

MADDE 74. — Nahiye şûrası âzasının nisfı veya fazlası istifa eder veya sebebi kanuniyle âzalıktan sâkit olursa ve namzetler bulunamamasından dolayı ikmal suretiyle şûra âzası nisfından fazla bir miktara iblâğ olunamazsa keyfiyet kaymakam tarafından vilâyete bildirilir. Vilâyetin işarı üzerine şûra münfesih olur.

REİS — Bu madde hakkında söz isteyen var mı?

DAHİLİYE VEKÂLETİ VEKİLİ VEHBİ B. (Karesi) — Vilâyetin feshi doğru değildir.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Efendim, bu maddenin esası gayetle vâzih ve tabiatıyla tecelli

eder ahvaldendir. Binaenaleyh (Vilâyetin işarı üzerine Meclis münfesiş olur) kaydını koyarsak, beyhude yere halkın işi uzamış olur. Muhabereye burada hiç lüzum yoktur. Mademki tabiatıyla böyle bir netice karşısında bulunuyor, kaymakam doğrudan doğruya Meclisi münfesiş addeder ve yeniden intihabata başlar. Binaenaleyh son fıkranın tayyını teklif ederim.

DAHİLİYE VEKÂLETİ VEKİLİ VEHBİ B. (Karesi) — Bunu demineek Zülfi Beyefendi soruyordu. İşte burada vilâyet şûrası vazifesi meydana çıkar. Kaymakam tarafından vilâyete bildirilir. Vilâyet şûrası müçtemi ise onun, değilse heyeti idarei vilâyetin, şimdiki encümeni vilâyetin unvanı heyeti idarei vilâyet ismini alacaktır, bunun kararıyle meclis münfesiş olur.

Yani bu feshi ilân edebilecek ancak vilâyet şûrası veyahut vilâyet encümeni olmalıdır.

REİS — Encümenin mütalâası var mı efendim?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim, encümen bu maddeyi geri istiyor.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Bir meseleyi nazarı dikkate almalarını istirham ediyorum. Her halde vilâyet şûraları nahiye şûralarıyla irtibatlarını bir müfettiş vasıtasıyla yap-

acaktır. Bu gibi muameleler müfettiş vasıtasıyla ve inhasiyle, işarıyle vilâyet şûrasınca nazarı dikkate alınmalıdır. Çünkü bu prensip takibedilen usule ziyadesiyle zıttır. Artık onu terk etmelidir. Bu vazife şûraların müfettişleri vasıtasıyla yapılmalıdır.

REİS — Efendim, bu maddeyi encümen istiyor. Encümene verelim. Tensip buyurursanız müzakereyi burada bırakalım. Perşembe günü içtima edeceğiz. Ruznamemiz pek dolgundur.

5. — MAZBATLAR

1. — *Ukrayna'ya gidecek olan heyet masarifi için Hariciye Vekâleti bütçesine zam icrasına dair kanun lâyihası ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası*

REİS — Yalnız bir mesele arz edeceğim. Bugün müstacelen intaemı Muvazenei Maliye Encümenine havale ettiğiniz Ukrayna'ya gidecek heyetin tahsisatı hakkındaki kanun Muvazene Encümeninden gelmiştir. Perşembe günkü ruzname-mize de ithal ettik ve o gün müzakere edilecektir.

Perşembe günü içtima edilmek üzere Celseyi tatil ediyorum.

Hitamı müzakere : Saat : 5

İçtimaî âti ruznamesi

1. — Zabtı sabık bulâsası :
2. — Evrakı varide.
- A) **Tekâlifî kanuniye**
 1. Muhasebei hususiye müdürlerinin lâğy hakkında Kütahya Mebusu Cemil Beyin teklifi kanunisi.
 2. İdarei Hususiyei Vilâyat Kanununun tadili hakkında Biga Mebusu Mehmed Beyin teklifi kanunisi.
 3. Düşman istilâsı dolayısıyla mutazarrır olan eşhasın Harb Kazanları hakkında Karahisar Mebusu İsmail Şükrü Efendinin teklifi kanunisi
- B) **Müteterrika**
 1. Mâlûl zâbitana verilmekte olan mükâfatı nakdiye hakkında Bolu Mebusu Yusuf İzzet Paşanın takrirı

2. Celsei hafiye evrakı hakkında Kütahya Mebusu Cemil Beyin takrirı
- C) **Sual ve istizahlar :**
 1. Orman muhafız bekçileri hakkında Kütahya Mebusu Cemil Beyin, İktisat Vekâletinden sual takrirı
 2. Sıhhiye dairesinin verdiği vesikalarm sebebi istirdadı hakkında Tokad Mebusu Rifat Beyin Müdafaa-i Milliye Vekâletinden sual takrirı
 3. Vekâletlerden mevрут cevaplar
- D) **Encümenlerden mevрут mazbatalar**
 1. Bayezid sancağı erzak ihtiyacının temini hakkındaki teklifin sayarı müzakere olduğuna dair Lâyihâ Encümeni mazbatası
 2. Himayeietfal namuna tütünden İstihlâk Resmî ahzi hakkındaki teklifin sayarı müzakere olduğuna dair Lâyihâ Encümeni mazbatası

3. Harb Kazancı Vergilerinin sureti tahsili hakkındaki teklifin şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası

4. Aşar mültezimlerinden cdayıdeyin edenler hakkındaki kanunun temdidi meriyetine dair teklifin şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası

5. Matbuat ve İstihbarat Müdüriyetinin lâğvı hakkındaki teklifin reddedildiğine dair Lâyiha Encümeni mazbatası

6. Hareirah Kanununun tadili hakkındaki teklifin şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası

7. Adıman Aşireti Reisi Kuluhan Ağanın affı hakkındaki lâyihai kanuniyenin reddine dair Adliye Encümeni mazbatası

8. Yorgi hakkındaki hükmü idamın tasdikına dair Adliye Encümeni mazbatası

9. Temya'nın bakıyei müddeti cezaiyesinin affı hakkındaki lâyihai kanuniyenin kabulüne dair Adliye Encümeni mazbatası

10. Kanuna Cezanın mevaddı mahsusasının tadili hakkındaki lâyihanın tadilen kabulüne dair Adliye Encümeni mazbatası

11. Men'i Müskirat Kanununa tevfikan mahkûm edilenler hakkında Adliye Encümeni mazbatası

12. İstiklâl mahkemesince mahkûm Nuri Haliloğlu Abdullah ve rüfekası hakkında Adliye Encümeni mazbatası

13. Vilâyatı Şarkıye muhacirinine verilecek keresteye dair lâyihai kanuniye hakkında Kavanin ve Muvazenei Maliye encümenleri mazbataları

14. Harb Kazançları itiraznamelerini tetkik edecek Komisyona dair lâyihai kanuniye hakkında Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası

15. Resneli Niyazi Beyin ailesiyle Âtîf Beye muhassas maaşatın devamı tesviyesi hakkındaki teklife mütaallik Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası

16. Mükellefiyeti ziraiye hakkında İktisat Encümeni mazbatası

17. Takdirname ile taltif kanununun tefsiri hakkında müdafaai Milliye Encümeni mazbatası

18. Ferid Efendinin taltifinin tevhürü hakkında Müdafaai Milliye Encümeni mazbatası

Bugün müzakere edilecek mevad

1. Adliye Vekilinin izahatı
2. Murakabe Heyetinin vekâletlere tefriki
3. 1338 senesi Dahiliye Bütçesi
4. Vesaiti nakliye mükellefiyeti hakkındaki lâyihai kanuniye

5. Nevahi Kanununu (Salı günleri tahsis edilmiştir.)

6. Muinsiz efrat maaşatı hakkında lâyihai kanuniye

7. Ruznamei müzakerat hakkında müzakere.

8. Muvazene Encümeni Müdürü maaşının bütçeye ilâvesi hakkında Muvazene Encümeni mazbatası

9. Harbi Umumi cemasında kura ahalisine zimmet kavgolunan aşarın sureti istîfası hakkındaki teklifi kanuni

10. Hiyaneti vataniyle ile mahkûm Arap Tahir ve rüfekası hakkındaki hükmün tasdikına dair Adliye Encümeni mazbatası

11. Küreğe mahkûm Emrazoğlu Hasan'ın, bakıyei müddeti cezaiyesinin affı hakkındaki lâyihai kanuniyenin muvafık olduğuna dair Adliye Encümeni mazbatası

12. Küreğe mahkûm Kocakafaoğlu İbrahim'in, bakıyei müddeti cezaiyesinin affı hakkındaki lâyihai kanuniyenin muvafık olduğuna dair Adliye Encümeni mazbatası

13. Küreğe mahkûm Ali Kirpioğlu Ali'nin, bakıyei müddeti cezaiyesinin affı hakkındaki lâyihai kanuniyenin muvafık olduğuna dair Adliye Encümeni mazbatası

14. Beşereli Mustafa Efendinin affı hakkındaki teklifin Heyeti Vekileye havalcesine dair Adliye Encümeni mazbatası

15. Keskinli Hacı Bey ve Battal'ın afları hakkındaki teklifin Heyeti Vekileye havalcesine dair Adliye Encümeni mazbatası

16. Mesken icarlarından iki aylığın Harb Vergisi olarak ahzına dair Süleyman Sırrı Beyin teklifinin reddini mutazammın Lâyiha Encümeni mazbatası.

17. Malatya Mebusu Sıdkı Beyin, firariler hakkındaki teklifinin şayanı müzakere olmadığına dair Lâyiha Encümeni mazbatası

18. Ankara bağlarındaki tahribata dair istidalar üzerine İstida Encümeni mazbatası

19. Ankara Evkaf Müdürü Ali Rıza Efendinin azlinin yolsuz olduğuna dair İstida Encümeni mazbatası

20. Belediye etibbasının belediye meclislerine âzayı tabiiye olarak devamları hakkındaki lâ-yihai kanuniyenin reddine dair Dahiliye Encümeni mazbatası

21. Antalya ve Erzincan ve Bayazid livalarındaki teşkilâtı mülkiye hakkındaki tekliflerin mütalâası beyan edilmek üzere Dahiliye Vekâletine tevdiine dair Dahiliye Encümeni mazbatası

22. Sinob'da Tersane mahallindeki bina hakkında Dahiliye ve Kavanini Maliye encümenleri mazbataları

23. Harkof'a azimet edecek heyetin masarifatı hakkındaki lâ-yihai kanuniye

